YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu viides jaosto)

21 päivänä tammikuuta 1999 *

Yhdistetyissä asioissa T-129/95, T-2/96 ja T-97/96,

Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Sulzbach-Rosenberg (Saksa),

ja

Lech-Stahlwerke GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Meitingen-Herbertshofen (Saksa), kummankin edustajana asianajaja Rainer M. Bierwagen, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Elvinger & Dessoy, 31 rue d'Eich,

kantajina,

joita tukee

Saksan liittotasavalta, asiamiehenään liittovaltion talous- ja teknologiaministeriön ministerineuvos Ernst Röder, Bonn (Saksa),

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet Ulrich Wölker ja Paul F. Nemitz, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jota tukee asioissa T-2/96 ja T-97/96

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, asiamiehinään asianajaja Christopher Vajda ja Lindsey Nicoll, prosessiosoite Luxemburgissa Yhdistyneen kuningaskunnan suurlähetystö, 14 boulevard Roosevelt,

väliintulijana,

joissa kantajat vaativat asiassa T-129/95, että Baijerin vapaavaltion suunnittelemasta valtion tuesta EHTY:n terästeollisuuden yrityksille Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH, Sulzbach-Rosenberg, ja Lech-Stahlwerke GmbH, Meitingen-Herbertshofen, 4 päivänä huhtikuuta 1995 tehty komission päätös 95/422/EHTY (EYVL L 253, s. 22) kumotaan; asiassa T-2/96, että Baijerin osavaltion myöntämästä valtion tuesta EHTY:n terästeollisuuden yritykselle Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH, Sulzbach-Rosenberg, 18 päivänä lokakuuta 1995 tehty komission päätös 96/178/EHTY (EYVL 1996, L 53, s. 41) kumotaan; ja asiassa T-97/96, että Baijerin osavaltion myöntämästä valtion tuesta EHTY:n teräsyritykselle Neue

Maxhütte Stahlwerke GmbH:lle, Sulzbach-Rosenberg, 13 päivänä maaliskuuta 1996 tehty komission päätös 96/484/EHTY (EYVL L 198, s. 40) kumotaan,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Azizi sekä tuomarit R. García-Valdecasas, R. M. Moura Ramos, M. Jaeger ja P. Mengozzi,

kirjaaja: A. Mair,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.7.1998 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Sovellettavat oikeussäännöt

1 Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksessa (jäljempänä EHTY:n perustamissopimus) kielletään periaatteessa terästeollisuusyrityksille myönnettävät valtiontuet. Perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätään, että hiilen ja teräksen yhteismarkkinoille ovat soveltumattomia ja sen vuoksi kiellettyjä kyseisessä sopimuksessa määrätyin edellytyksin "valtioiden muodossa tai toisessa myöntämä tuki tai avustukset taikka määräämät erityismaksut".

2 EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

"Kaikissa niissä tapauksissa, joista ei määrätä tässä sopimuksessa ja joissa komission päätös tai suositus osoittautuu tarpeelliseksi 2, 3 ja 4 artiklassa määrättyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseksi hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden toiminnassa 5 artiklan mukaisesti, päätös voidaan tehdä tai suositus antaa sen jälkeen kun neuvoston yksimielinen puoltava lausunto on saatu ja neuvoa-antavaa komiteaa kuultu.

Mahdollisesti sovellettavat seuraamukset määrätään samassa päätöksessä tai suosituksessa samaa menettelyä noudattaen."

3 Terästeollisuuden rakenneuudistuksen toteuttamiseksi komissio otti edellä mainittujen perustamissopimuksen 95 artiklan määräysten perusteella käyttöön 1980-luvun alusta lukien yhteisön järjestelmän, jossa terästeollisuudelle myönnettävä valtiontuki hyväksytään tietyissä erikseen luetelluissa tapauksissa. Kyseistä järjestelmää on sittemmin muutettu toistuvasti terästeollisuuden suhdannevaihteluista johtuvien vaikeuksien voittamiseksi. Esillä oleviin asioihin liittyvänä aikana oli voimassa järjestyksessä viides terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö (terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 27 päivänä marraskuuta 1991 tehty komission päätös N:o 3855/91/EHTY [EYVL L 362, s. 57; jäljempänä viides terästukisäännöstö]). Kyseisen säännöstön perustelukappaleista ilmenee, että siinä vahvistetaan aikaisempien säännöstöjen tavoin yhteisön järjestelmä, joka kattaa jäsenvaltioiden muodossa tai toisessa myöntämän tuen riippumatta siitä, onko se erityistä tukea vai ei.

4 Tässä tapauksessa merkitykselliset kyseisen säännöstön säännökset ovat seuraavat:

— 1 artikla, jossa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltion tai paikallisten viranomaisten terästeollisuudelle antamaa tukea tai missä tahansa muodossa valtion varoista annettua tukea, riippumatta siitä, missä muodossa se on tai onko se erityistä tukea vai ei, voidaan pitää yhteisön

tukena ja siten yhteismarkkinoiden toimintaan soveltuvana vain, jos se on 2—5 artiklan määräysten mukaista.

2. Tuen käsite kattaa myös tukiosat, jotka sisältyvät valtion varojen siirtämiseen, esimerkiksi omistusyhteydet, pääoman lisäykset tai vastaavat jäsenvaltioiden paikallisten viranomaisten tai järjestöjen terästeollisuuden yritysten hyväksi tekemät toimenpiteet (kuten debentuurilainat, jotka ovat muunnettavissa osakkeiksi tai lainoiksi, joiden taloudellinen tuotto riippuu ainakin osittain yrityksen tuloksesta), joita ei voi pitää todellisena markkinatalouden yhtiöiden tavanomaisen käytännön mukaisena riskipääomasijoittamisena.

— —."

— 6 artiklan 1 kohta, jossa kyseisten säännösten noudattamisen varmistamiseksi säädetään käyttöön otettavaksi erityinen valvontajärjestelmä seuraavasti:

"Komissiolle on annettava tieto — — tuen myöntämistä tai muuttamista koskevista suunnitelmista niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. — — "

— 6 artiklan 4 kohta, jossa säädetään seuraavaa:

"Jos komissio pyydettyään asianosaisilta lausunnot toteaa, että jokin tuki ei ole tämän päätöksen määräysten mukainen, se ilmoittaa päätöksestään asianomaiselle jäsenvaltiolle. — — [EHTY: n] perustamissopimuksen 88 artiklaa sovelletaan tapauksessa, jossa jokin jäsenvaltio ei noudata mainittua päätöstä. Kyseinen jäsenvaltio saa toteuttaa 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet vain komission suostumuksella ja noudattamalla sen vahvistamia edellytyksiä."

5 Näitä säännöksiä on tulkittava siinä asiayhteydessä, johon viidennen terästukisäännöstön artiklat liittyvät. Kyseisen säännöstön 2—5 artiklan mukaan tiettyjen rajoitettujen tukimuotojen voidaan katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille. Nämä säännökset koskevat

— 2 artiklassa tarkoitettua tutkimus- ja kehitystukea;

— 3 artiklassa tarkoitettua ympäristönsuojelutukea;

— 4 artiklassa tarkoitettua sulkemistukea;

— 5 artiklassa tarkoitettua alueellista investointitukea.

Lisäksi 6 artiklan 1 kohdassa säädetty ennakkoilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia suunnitelmia sellaisista rahoitustoimista (omistusosuudet, pääomanlisäykset tai vastaavat), joihin viranomaiset tai valtion varoja tähän tarkoitukseen käyttävät organisaatiot aikovat ryhtyä, jotta komissio voi määritellä, sisältyykö kyseisiin toimiin tukea ja tarvittaessa arvioida, onko se sopusoinnussa säännöstön 2—5 artiklan kanssa.

Asian tosiseikasto

Taustaa

1. *Kantajana olevan Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH -nimisen yhtiön perustaminen*

6 Eisenwerk-Gesellschaft Maximilianshütte -niminen yhtiö (jäljempänä Maxhütte) asetettiin konkurssiin vuonna 1987. Rakenneuudistussuunnitelman (4.11.1987 tehty puitesopimus) perusteella konkurssipesän pesänhoitaja päätti jatkaa Maxhütten toimintaa.

7 Konkurssiin asetetun yhtiön toimintaa jatkoivat vuonna 1990 kaksi uutta yhtiötä siten, että Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH:lle (jäljempänä NMH) luovutettiin EHTY:n perustamissopimuksen alaan kuuluvien Maxhütten tuotteiden valmistus ja Rohrwerke Neue Maxhütte GmbH:lle (jäljempänä RNM) putkien valmistus.

2. *Baijerin osavaltion osakkuus NMH:ssa ja Lech-Stahlwerke GmbH:ssa*

8 NMH:n ensimmäisiä osakkaita olivat Baijerin osavaltio (45 prosenttia) sekä yksityiset yritykset nimeltään Lech-Stahlwerke GmbH (jäljempänä LSW, 11 prosenttia), Krupp Stahl AG (11 prosenttia), Thyssen Stahl AG (5,5 prosenttia), Thyssen Edelstahlwerke AG (5,5 prosenttia), Klöckner Stahl GmbH (11 prosenttia) ja Mannesmann Röhrenwerke AG (11 prosenttia).

9 RNM:n osakkaita olivat NMH (85 prosenttia) ja yhtiö nimeltä Kühnlein (15 prosenttia), joka on teräsputkien tärkein markkinoija.

10 Baijerin osavaltio osti 19,734 prosenttia LSW:n yhtiöpääomasta vuonna 1988. LSW:n emoyhtiö oli saksalainen terästeollisuusyritys Saarstahl, joka luovutti osuutensa LSW:ssä Aicher-konsernille tammikuussa 1992.

11 Komissio totesi 1.8.1988 tekemällään päätöksellä, että suunniteltuun Baijerin osavaltion osakkuuteen NMH:ssa ja LSW:ssä, sellaisena kuin siitä oli sovittu 4.11.1987 päivätyssä puitesopimuksessa, ei sisältynyt valtiontukea (jäljempänä vuoden 1988 päätös). Komissio antoi 27.6.1989 tekemällään päätöksellä EHTY:n perustamissopimuksen 66 artiklan nojalla luvan uuden yhtiön Neue Maxhütten perustamiseen.

12 Klöckner Stahl luovutti osuutensa NMH:ssa Annahütte Max Aicher GmbH & Co. KG -nimiselle yhtiölle (jäljempänä Annahütte) yhdellä Saksan markalla (DEM) 7.12.1992 ja 3.3.1993 päivätyn sopimuksen mukaisesti. Krupp Stahl AG, Thyssen Stahl ja Thyssen Edelstahlwerke luovuttivat osuutensa NMH:ssa LSW:lle 200 000 DEM:lla 14.6.1993.

13 Tämän järjestelyn johdosta NMH:n yhtiöpääoman omistus jakautui seuraavasti:

Baijerin osavaltio	45 %
LSW	33 %
Annahütte	11 %
Mannesmann Röhrenwerke AG	11 %

LSW ja Annahütte ovat yrittäjä Max Aicherin määräysvallassa.

3. *NMH:n yksityistämissuunnitelma*

14 Baijerin osavaltio päätti vuonna 1994 luopua osuuksistaan NMH:ssa ja LSW:ssä yksityistämissuunnitelman mukaisesti. Tutkittuaan kahta erilaista yksityistämissuunnitelmaa Baijerin osavaltio ilmoitti kannattavansa yrittäjä Max Aicherin esittämää suunnitelmaa.

15 Baijerin osavaltio ja Max Aicher GmbH & Co. KG (jäljempänä Max Aicher -yhtiö) tekivät 27.1.1995 kaksi sopimusta.

a) NMH:n osalta sovittiin seuraavaa:

— Baijerin osavaltio myy 45 prosentin suuruisen osuutensa NMH:ssa Max Aicher -yhtiölle 3 DEM:lla;

— Baijerin osavaltio ottaa vastatakseen 80,357 prosenttia NMH:lle vuoden 1994 loppuun mennessä kertyneistä tappioista. Koska tappioiden lopulliseksi määräksi oli vahvistettu 156,4 miljoonaa DEM, Baijerin osavaltion taloudellisen tuen on määrä olla suuruudeltaan 125,7 miljoonaa DEM;

— Baijerin osavaltion osakkaana myöntämät lainat voidaan vähentää suunnitellusta 125,7 miljoonan DEM:n suuruisesta taloudellisesta tuesta. Siten tämä tuki muodostuu osittain siitä, että Baijerin osavaltio luopuu kyseessä oleviin lainoihin liittyvistä saatavistaan;

— Baijerin osavaltio myöntää korkeintaan 56 miljoonan DEM:n suuruisen taloudellisen tuen "Altlastenia" (aikaisemmasta toiminnasta johtuvat rasitteet) koskeviin investointikustannuksiin, jotka liittyvät esimerkiksi ympäristönsuojeluun, meluntorjuntaan sekä ilman pilaantumisen ehkäisemiseen.

Muut osakkaat, nimittäin Mannesmann Röhrenwerke ja Annahütte, jotka kumpikin omistivat 11 prosenttia NMH:sta, eivät halunneet osallistua kyseistä yhtiötä koskeviin taloudellisiin uudelleenjärjestelyihin.

b) LSW:n osalta sovittiin seuraavaa:

— Baijerin osavaltio luovuttaa 19,734 prosentin suuruisen osuutensa LSW:stä Max Aicher -yhtiölle 1 DEM:lla;

— Baijerin osavaltio maksaa LSW:lle 20 miljoonan DEM:n suuruisen "kertasuorituksen".

16 Kyseisten kahden sopimuksen oli määrä tulla voimaan vasta Baijerin osavaltion parlamentin ja komission hyväksyttyä ne.

4. *NMH:lle myönnetyt lainat*

17 Saksan hallitus ilmoitti komissiolle 26.8.1992, että Baijerin osavaltio aikoi myöntää NMH:lle 10 miljoonan DEM:n suuruisen lainan yhdessä yksityisten osakkaiden kanssa, joista kukin osallistui lainan myöntämiseen yhtiöstä omistamansa osuuden mukaisessa suhteessa. Komissio totesi 2.2.1993 tekemällään päätöksellä, että kyseinen laina ei ollut tukea.

18 Saksan hallitus ilmoitti komissiolle 16.5.1994 ne rahoitustoimet, joita oli suunniteltu toteutettavaksi NMH:n yksityistämisen yhteydessä. Saksan hallitus ilmoitti komissiolle 15.7.1994 ja 14.9.1994 päivätyillä kirjeillä siihen mennessä myönnetyt lainat.

19 Nämä lainat olivat seuraavat:

Sopimuksen päivämäärä	Lainan pääoma (DEM)
25.—29.3.1993	720 000
17.—18.8.1993	6 400 000
20.—29.12.1993	4 500 000
28.1.—3.2.1994	4 200 000
24.—28.2.1994	12 800 000
31.3.—7.4.1994	7 000 000
5.—9.5.1994	3 100 000
31.5.—6.6.1994	5 000 000
Heinäkuu 1994	2 300 000
Elokuu 1994	3 875 000
Yhteensä	49 895 000

20 Kyseiset lainat oli myönnetty 10 vuodeksi 7,5 prosentin vuotuisella korolla, ja niitä oli lyhennettävä vuosittain vain siinä tapauksessa, että NMH oli saanut voittoa edellisen vuoden aikana.

21 Kolmea ensimmäistä edellä mainituista lainoista täydennettiin myös muilla NMH:n ja RNM:n osakkaiden samoilla ehdoilla myöntämillä lainoilla, jotka ovat seuraavat:

— ensimmäistä lainaa täydennettiin LSW:n myöntämällä 176 000 DEM:n suuruisella lainalla ja yrittäjä Kühnleinin myöntämällä 54 000 DEM:n suuruisella lainalla;

— toista lainaa seurasi LSW:n myöntämä 1,5 miljoonan DEM:n suuruinen laina ja Kühnleinin myöntämä 270 000 DEM:n suuruinen laina;

— kolmannen lainan johdosta Annahütte, joka ei vielä tuolloin ollut virallisesti NMH:n osakas mutta joka oli jo maaliskuussa 1993 tehnyt sopimuksen Klöckner Stahlin (sittemmin Stahlwerke Bremen) kanssa viimeksi mainitun omistaman 11 prosentin suuruisen osuuden ostamisesta, myönsi 1,1 miljoonan DEM:n suuruisen lainan.

Helmikuusta 1994 alkaen NMH:n muut osakkaat eivät enää rahoittaneet NMH:ta lainojen avulla.

22 Seitsemää muuta Baijerin osavaltion myöntämää lainaa ei täydennetty muiden osakkaiden myöntämillä lisälainoilla.

23 Saksan hallitus ilmoitti komissiolle 13.1.1995 ja 15.3.1995 päivätyillä kirjeillä, että Baijerin osavaltio oli myöntänyt NMH:lle heinäkuun 1994 ja maaliskuun 1995 välisenä aikana seuraavat lainat:

Sopimuksen päivämäärä	Lainan pääoma (DEM)
Heinäkuu 1994	4 700 000
Syyskuu 1994	10 000 000
Lokakuu 1994	4 312 500
Maaliskuu 1995	5 100 000
Yhteensä	24 112 500

24 Kyseiset lainat oli myönnetty 10 vuodeksi 7,5 prosentin vuotuisella korolla, ja niitä oli lyhennettävä vuosittain vain siinä tapauksessa, että NMH oli saanut voittoa edellisen vuoden aikana.

25 NMH:n osakkaat Mannesmann Röhrenwerke (11 prosenttia), LSW (33 prosenttia) ja Annahütte (11 prosenttia) eivät osallistuneet NMH:n rahoittamiseen enää joulukuun 1993 jälkeen.

26 Myönnettyjen lainojen kokonaispääoma oli näin ollen 74 007 500 DEM.

Hallinnollinen menettely

1. *NMH:n yksityistämisen yhteydessä suunniteltuja rahoitustoimia koskeva menettely (asia T-129/95)*

27 Komissiolle 16.5.1994 tehdyn ilmoituksen (ks. edellä 18 kohta) johdosta Saksan hallitus vastasi komission 8.6.1994 esittämiin kysymyksiin 15.7.1994. Se antoi lisätietoja 14.9.1994.

28 Alustavan tutkinnan jälkeen komissio päätti 14.9.1994 aloittaa viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun menettelyn. Ilmoitus menettelyn aloittamisesta julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 31.12.1994 (C 377, s. 4).

29 Komissio ilmoitti menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestään Saksan hallitukselle 24.10.1994 päivätyllä kirjeellä pyytäen tätä esittämään huomautuksensa ja antamaan eräitä tietoja.

30 Saksan hallitus esitti huomautuksensa 9.12.1994 ja 9.2.1995.

31 Saksan hallituksen, Baijerin osavaltion ja komission edustajien välinen kokous pidettiin 14.2.1995.

32 Saksan hallitus esitti 24.2.1995 eräitä täsmennyksiä tässä kokouksessa käsiteltyihin kysymyksiin.

33 Komissio totesi Baijerin vapaavaltion suunnittelemasta valtion tuesta EHTY:n terästeollisuuden yrityksille Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH, Sulzbach-Rosenberg, ja Lech-Stahlwerke GmbH, Meitingen-Herbertshofen, 4 päivänä huhtikuuta 1995 tekemässään päätöksessä 95/422/EHTY (EYVL L 253, s. 22; jäljempänä päätös 95/422/EHTY), että NMH:lle myönnettäviksi suunnitellut 125,7 miljoonan DEM:n ja 56 miljoonan DEM:n suuruiset taloudelliset tuet sekä LSW:lle myönnettäväksi suunniteltu 20 miljoonan DEM:n suuruinen taloudellinen tuki olivat EHTY:n perustamissopimuksessa kiellettyä valtiontukea.

2. Maaliskuun 1993 ja elokuun 1994 välisenä aikana myönnettyjä lainoja koskeva menettely (asia T-2/96)

34 Komissio aloitti 30.11.1994 viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun menettelyn Baijerin osavaltion NMH:lle maaliskuun 1993 ja elokuun 1994 välisenä aikana myöntämistä lainoista, joiden kokonaispääoma oli 49,895 miljoonaa DEM (EYVL 1995, C 173, s. 3).

35 Komissio ilmoitti tästä Saksan hallitukselle 12.12.1994 päivätyllä kirjeellä pyytäen sitä antamaan eräitä tietoja ja esittämään huomautuksensa.

36 Vastauksessaan Saksan hallitus esitti 13.1.1995 täsmennyksiä Baijerin osavaltion myöntämistä lainoista viitaten tietoihin ja huomautuksiin, jotka oli toimitettu 15.7., 14.9. ja 9.12.1994 (ks. edellä 27 ja 30 kohta) menettelyssä, joka koski NMH:n ja LSW:n hyväksi yksityistämissuunnitelman yhteydessä suunniteltuja rahoitustoimia, ja korosti, että kyseisiä lainoja voitiin tarkastella ainoastaan yhdessä yksityistämissuunnitelman kanssa.

37 Saksan hallitus esitti 18.9.1995 päivätyllä kirjeellä huomautuksensa kolmansien kannanotoista, jotka komissio oli toimittanut sille 22.8.1995.

38 Komissio totesi Baijerin osavaltion myöntämästä valtion tuesta EHTY:n terästeollisuuden yritykselle Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH, Sulzbach-Rosenberg, 18 päivänä lokakuuta 1995 tekemässään päätöksessä 96/178/EHTY (EYVL 1996, L 53, s. 41; jäljempänä päätös 96/178/EHTY), että Baijerin osavaltion NMH:lle maaliskuun 1993 ja elokuun 1994 välisenä aikana myöntämät lainat (ks. edellä 19 kohta) olivat EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua kiellettyä valtiontukea.

3. *Heinäkuun 1994 ja maaliskuun 1995 välisenä aikana myönnettyjä lainoja koskeva menettely (asia T-97/96)*

39 Komissio aloitti 19.7.1995 viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun menettelyn Baijerin osavaltion NMH:lle heinäkuun 1994 ja maaliskuun 1995 välisenä aikana myöntämistä lainoista.

40 Komissio ilmoitti tästä Saksan hallitukselle 25.9.1995 päivätyllä kirjeellä pyytäen sitä esittämään huomautuksensa.

41 Vastauksena Saksan hallitus esitti 20.10.1995 ne syyt, joiden vuoksi Baijerin osavaltio oli myöntänyt kyseiset lainat, ja viittasi lisäksi 13.1.1995 päivättyyn kirjeeseensä (ks. edellä 36 kohta) sekä 15.5.1995 päivättyyn kirjeeseen.

42 Komissio antoi 18.1.1996 kansallisen teräksentuottajien liiton huomautukset tiedoksi Saksan hallitukselle, joka esitti niitä koskevat näkökantansa 13.2.1996 päivätyllä kirjeellä.

43 Komissio totesi Baijerin osavaltion myöntämästä valtion tuesta EHTY:n teräsyritykselle Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH:lle, Sulzbach-Rosenberg, 13 päivänä maaliskuuta 1996 tekemässään päätöksessä 96/484/EHTY (EYVL L 198, s. 40; jäljempänä päätös 96/484/EHTY), että Baijerin osavaltion NMH:lle heinäkuun 1994 ja maaliskuun 1995 välisenä aikana myöntämät lainat (ks. edellä 23 kohta) olivat EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua kiellettyä valtiontukea.

Oikeudenkäyntimenettely

Asia T-129/95

44 Saksan liittotasavalta nosti päätöksestä 95/422/EHTY yhteisöjen tuomioistuimessa 22.5.1995 kumoamiskanteen, joka kirjattiin käsiteltäväksi asiana C-158/95.

45 NMH ja LSW nostivat tästä samasta päätöksestä 95/422/EHTY ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 8.6.1995 jättämällään kannekirjelmällä esillä olevan kumoamiskanteen, joka kirjattiin käsiteltäväksi asiana T-129/95.

46 Yhteisöjen tuomioistuin lykkäsi 24.10.1995 antamallaan määräyksellä asian C-158/95 käsittelyä, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antaa tuomion asiassa T-129/95.

47 Saksan liittotasavalta pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 29.11.1995 jättämällään väliintulohakemuksella saada osallistua oikeudenkäyntiin asiassa T-129/95 tukeakseen kantajien vaatimuksia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun ensimmäisen jaoston puheenjohtaja hyväksyi väliintulohakemuksen 15.1.1996 antamallaan määräyksellä.

Asia T-2/96

48 Saksan liittotasavalta nosti päätöksestä 96/178/EHTY yhteisöjen tuomioistuimessa 21.12.1995 kumoamiskanteen, joka kirjattiin käsiteltäväksi asiana C-399/95.

49 NMH nosti tästä samasta päätöksestä 96/178/EHTY ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 3.1.1996 jättämällään kannekirjelmällä kumoamiskanteen, joka kirjattiin käsiteltäväksi asiana T-2/96.

50 Saksan liittotasavalta pyysi 12.2.1996 päätöksen 96/178/EHTY täytäntöönpanon lykkäämistä. Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti hylkäsi tämän pyynnön asiassa C-399/95 R, Saksa vastaan komissio, 3.5.1996 antamallaan määräyksellä (Kok. 1996, s. I-2441).

51 Saksan liittotasavalta pyysi 3.6.1996 saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajan vaatimuksia, ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta pyysi 6.6.1996 saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen vastaajan vaatimuksia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja hyväksyi ne väliintulijoiksi 16.7.1996 antamillaan määräyksillä.

52 Yhteisöjen tuomioistuin lykkäsi 25.6.1996 antamallaan määräyksellä asian C-399/95 käsittelyä, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antaa tuomion asiassa T-2/96.

Asia T-97/96

53 Saksan liittotasavalta nosti päätöksestä 96/484/EHTY yhteisöjen tuomioistuimessa 10.6.1996 kumoamiskanteen, joka kirjattiin käsiteltäväksi asiana C-195/96.

54 NMH nosti tästä samasta päätöksestä 96/484/EHTY ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 18.6.1996 jättämällään kannekirjelmällä kumoamiskanteen, joka kirjattiin käsiteltäväksi asiana T-97/96.

55 NMH pyysi 18.7.1996 päivätyllä kirjeellä asioiden T-129/95, T-2/96 ja T-97/96 yhdistämistä. Vastaaja ja väliintulijana asioissa T-129/95 ja T-2/96 oleva Saksan liittotasavalta eivät vastustaneet asioiden yhdistämistä 20.8.1996 ja 2.9.1996 esittämissään huomautuksissa.

56 Saksan liittotasavalta pyysi 11.10.1996 saada osallistua oikeudenkäyntiin asiassa T-97/96 tukeakseen kantajan vaatimuksia, ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta pyysi 2.12.1996 saada osallistua oikeudenkäyntiin tässä samassa asiassa tukeakseen vastaajan vaatimuksia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja hyväksyi ne väliintulijoiksi 10.3.1997 antamillaan määräyksillä.

57 Yhteisöjen tuomioistuin lykkäsi 3.12.1996 antamallaan määräyksellä asian C-195/96 käsittelyä, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antaa tuomion asiassa T-97/96.

Yhdistetyt asiat T-129/95, T-2/96 ja T-97/96

58 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetut asiat T-129/95, T-2/96 ja T-97/96 yhdistettiin suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten laajennetun viidennen jaoston puheenjohtajan 30.6.1998 antamalla määräyksellä.

59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu viides jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella prosessinjohtotoimina pyytää eräitä asianosaisia vastaamaan kirjallisesti tiettyihin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja sekä aloittaa suullisen käsittelyn.

60 Asianosaiset ja väliintulijana oleva Saksan liittotasavalta esittivät suulliset lausumansa ja vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suullisiin kysymyksiin 16.7.1998 pidetyssä istunnossa.

61 Tämän jälkeen Saksan liittotasavalta antoi oikeudelle asiakirjan, jonka esittämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli istunnossa pyytänyt. Suullinen käsittely päätettiin 23.7.1998.

Asianosaisten ja väliintulijoiden vaatimukset

62 Asiassa T-129/95 kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 95/422/EHTY siltä osin kuin se koskee kantajia;

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

63 Väliintulijana oleva Saksan liittotasavalta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumoaa päätöksen 95/422/EHTY.

64 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana;

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

65 Asiassa T-2/96 kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 96/178/EHTY siltä osin kuin se koskee kantajaa;

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

66 Väliintulijana oleva Saksan liittotasavalta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumoaa päätöksen 96/178/EHTY.

67 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

68 Väliintulijana oleva Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyy vastaajan vaatimukset.

69 Asiassa T-97/96 kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen 96/484/EHTY siltä osin kuin se koskee kantajaa;

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

70 Väliintulijana oleva Saksan liittotasavalta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumoaa päätöksen 96/484/EHTY.

71 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

72 Väliintulijana oleva Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyy vastaajan vaatimukset.

Pääasia

73 Kantajat esittävät kanteidensa tueksi neljä kanneperustetta. Näistä kaksi ensimmäistä koskevat aineellisoikeudellisten sääntöjen rikkomista. Ensimmäisen kanneperusteen mukaan komissio on rikkonut EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohtaa katsoessaan virheellisesti, että Baijerin osavaltion yhtäältä NMH:lle ja LSW:lle antamat taloudelliset tuet ja toisaalta NMH:lle myöntämät lainat olivat valtiontukea. Toinen kanneperuste koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista. Kaksi viimeistä kanneperustetta koskevat olennaisten menettelymääräysten rikkomista, nimittäin perusteluvelvollisuuden ja puolustautumisoikeuksien rikkomista.

A *EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan rikkomista koskeva ensimmäinen kanneperuste*

Kantajien väitteet ja niiden perustelut

1. Alustavia toteamuksia

74 Kantajat väittävät, että komissio on soveltanut EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohtaa virheellisesti ja käyttänyt harkintavaltaansa väärin katsoessaan edellä 14—26 kohdassa mainittujen rahoitustoimien olevan valtiontukea.

a) Yksityinen sijoittaja arviointiperusteena

75 Kantajien mukaan vastaaja on soveltanut virheellisesti markkinatalouden normaalitilanteessa toimivan asiantuntevan yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvaa arviointiperustetta. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseen voidaan todeta olevan tuesta vain siinä tapauksessa, että mitään kooltaan julkista sektoria hoitaviin organisaatioihin rinnastettavissa olevaa yksityistä sijoittajaa ei olisi samanlaisissa olosuhteissa voitu saada tekemään vastaavansuuruista pääomasijoitusta (asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1603, 19 kohta, jäljempänä asia Alfa Romeo, ja yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 21 kohta, jäljempänä asia Hytasa).

76 Saksan liittotasavalta yhtyy tähän näkökantaan ja lisää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö perustuu kooltaan julkista sektoria hoitaviin organisaatioihin rinnastettavissa olevasta ja samanlaisissa olosuhteissa toimivasta järkevästä sijoittajasta kehitettyyn arviointiperusteeseen eikä komission käyttämästä markkinatalouden sääntöjen mukaisesti toimivasta ihanteellisesta sijoittajasta muodostuvaan täysin teoreettiseen arviointiperusteeseen (asia 40/85, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2321, 13 kohta; asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, s. I-1433, 20 kohta, jäljempänä asia Eni-Lanerossi; edellä 75 kohdassa mainittu asia Alfa Romeo, tuomion 19 kohta ja edellä 75 kohdassa mainittu asia Hytasa, tuomion 21 kohta).

b) Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvasta arviointiperusteesta esitetyt väitteet

— Kooltaan vastaava yksityinen sijoittaja

77 Baijerin osavaltiota voidaan sen laaja-alaisten osakkuuksien ja taloudellisen vallan vuoksi verrata ainoastaan holdingyhtiöön tai konserniin. NMH:n muut yksityiset osakkaat, nimittäin Kühnlein- ja Aicher-konsernit, eivät ole kooltaan verrattavissa Baijerin osavaltioon.

— Samanlainen asema

78 Kantajien mukaan NMH:n yhdessä Baijerin osavaltion kanssa omistavien yhtiöiden asema ei yleisesti ottaen ole verrattavissa Baijerin osavaltion asemaan. Kyseiset yhtiöt olivat nimittäin NMH:n kilpailijoita, eikä niillä siten ollut intressiä siihen, että NMH pysyisi niiden kanssa samoilla markkinoilla. Lisäksi näistä yhtiöistä neljän tarkoituksena oli luopua osakkuudestaan NMH:ssa teräsmarkkinoilla vallinneen kriisin vuoksi. Viides yhtiö halusi ainoastaan vaikuttaa RNM:n harjoittamaan putkien valmistukseen. Sitä paitsi osakkaiden osallistuminen ensimmäisen 10 miljoonan DEM:n suuruisen lainan myöntämiseen osoittaa niiden osallistuneen luotonantoon voimatta luottaa lainan takaisinmaksuun.

79 Kantajana oleva NMH väittää asioissa T-2/96 ja T-97/96 Baijerin osavaltion olleen käytännössä NMH:n enemmistöosakas. Aicher-konserniin kuuluvat yhtiöt Annahütte ja LSW olivat nimittäin pitäneet Klöcknerin, Thyssenin ja Kruppin luovuttamia osakkeita hallussaan Baijerin osavaltion lukuun.

— Taloudelliset perusteet ja tuotto-odotukset

80 Kantajat kiistävät vastaajan väitteen, jonka mukaan valtiota on verrattava asiantuntevaan yksityiseen sijoittajaan, joka ainakin pitkällä aikavälillä tavoittelee voittoa. Vastaajan mainitsemasta oikeuskäytännöstä (edellä 76 kohdassa mainittu asia Eni-

Lanerossi) tai viidennen terästukisäännöstön englannin- tai ranskankielisen version sanamuodosta ei käy ilmi, että sijoittajan on välttämättä pyrittävä saamaan voittoa.

81 Kuten vastaaja on myöntänyt, yksityisen sijoittajan päätöksiin voivat vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sitä vastoin vaikuttaa monet eri tekijät, kuten toiminnan uudelleen suuntaaminen tai halu suojata yrityskuvaa. Koska Baijerin osavaltio voidaan rinnastaa holdingyhtiöön, on riittävää, että hyöty, myös aineeton, koituu konsernille. Tässä tapauksessa yksityinen holdingyhtiö olisi epäilemättä pyrkinyt yrityskuvansa suojaamiseen ja myöntänyt riidanalaiset lainat tässä tarkoituksessa.

82 Arvioidessaan normaalin yksityisen markkinataloussijoittajan käyttäytymistä vastaaja on kantajien mukaan käyttänyt ainoana arviointiperusteenaan voitontavoittelua. Vastaaja ei ole pohtinut sitä, miten yksityinen yrittäjä olisi saattanut toimia, vaan sitä, miten ihannetapausta edustava yrittäjä, joka tavoittelee ainoastaan voittoa, olisi toiminut vastaajan esittämässä esimerkkitilanteessa. Tämä arviointiperuste on yhteisön oikeuskäytännössä kehitettyä arviointiperustetta suppeampi ja sisältää muun muassa arviointivirheen, sillä tällaista ihanteellista yrittäjää ei ole olemassa. Vastaaja ei ota huomioon muun muassa investointeja säätiöiden (esimerkiksi Bosch) tai ympäristönsuojeluun keskittyvien laitosten (esimerkiksi Ökobank) perustamiseksi. Tällaiset investoinnit johtuvat muun muassa siitä, että Saksan liittotasavallan perustuslain mukaan omistaminen merkitsee velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan. Mahdollisuus saada voittoa pitkällä aikavälillä ei ole ratkaiseva arviointiperuste määriteltäessä, onko pääomasijoitus tukea. Komission on valvonnassaan rajoituttava tutkimaan sitä kysymystä, olisiko yksityinen sijoittaja toiminut aina toisin kuin Baijerin osavaltio.

83 Kantajat katsovat vielä, että järkevä sijoittaja ei olisi pyrkinyt edistämään kyseisen yrityksen konkurssia, sillä se ei olisi ollut taloudellisesti edullisin ratkaisu. Baijerin osavaltio olisi menettänyt NMH:n konkurssissa osuutensa yhtiön yhtiöpääomasta

(40,5 miljoonaa DEM) ja kaiken toiveen myöntämiensä lainojen takaisinmaksusta (78,5 miljoonaa DEM). Lisäksi Baijerin osavaltio olisi joutunut vastaamaan aikaisemmasta toiminnasta johtuvista rasitteista (56 miljoonaa DEM).

84 Saksan liittotasavalta lisää, että yksityinen sijoittaja olisi Baijerin osavaltion tavoin luovuttanut osuutensa NMH:ssa, sillä tämä ratkaisu oli taloudellisesti edullisin. Baijerin osavaltio ei nimittäin olisi menettänyt NMH:n konkurssissa vain osuuttaan sen yhtiöpääomasta vaan myös kaiken toiveensa NMH:lle myönnettyjen lainojen takaisinmaksusta. Lisäksi Baijerin osavaltio olisi ollut velvollinen vastaamaan kuluista, jotka johtuivat sille osakkaana kuuluvasta velvollisuudesta huolehtia aikaisemmasta toiminnasta johtuvista rasitteista, mihin se oli sitoutunut 4.11.1987 tehdyssä puitesopimuksessa. Valittu toimintatapa oli antanut Baijerin osavaltiolle mahdollisuuden kyseisten rasitteiden välttämiseen ja taloudellisen toimintansa uudelleen suuntaamiseen sekä suojannut sen imagoa.

2. Baijerin osavaltion NMH: hon ja LSW:hen tekemä pääomasijoitus

85 Kantajien mukaan yksityinen sijoittaja olisi esillä olevan kaltaisissa olosuhteissa voinut auttaa NMH:ta taloudellisesti Baijerin osavaltion tavoin. Baijerin osavaltion toiminta on nimittäin ollut sille edullista, sillä se on saanut yrityksen pelastumisen myötä tuloja muun muassa veroina.

86 Heilit & Woerner Bau AG -nimisen yhtiön esimerkki osoittaa yksityisten yrittäjien tekevän sijoituksia esillä olevan kaltaisissa olosuhteissa. Kyseisessä tapauksessa yrittäjä Schörghuber maksoi yhtiön velat ennen sen luovuttamista ostajalle nimellistä summaan vastaan. Schörghuberin tavoin Baijerin osavaltio on joutunut suojaamaan imagoaan, jotta se ei olisi vaarantanut Bayerische Landesbankilla — jonka pääosakas se on — olevaa AAA-luokitusta. Asioissa T-2/96 ja T-97/96 esitetyissä kirjelmissä kantaja viittaa lisäksi esimerkkinä Daimler Benz Aerospace AG:n suorittamaan Dornier Luftfahrt GmbH:n myyntiin Fairchild Aircraft Holdingille. Daimler Benz, joka oli Dornier Luftfahrt GmbH:n pääosakas, oli korvannut tytär-

yhtiönsä tappiot, maksanut 300 miljoonaa DEM ja myöntänyt korottoman 75 miljoonan DEM:n suuruisen lainan. Kantaja viittaa myös useisiin muihin esimerkkeihin, jotka koskevat saksalaisia yhtiöitä (Metallgesellschaft, DITEC, Graetz Holztechnik, Maschinenfabrik Weiherhammer; ks. jäljempänä kolmannen kanneperusteen ensimmäisen osan toisen väitteen yhteydessä kantajien tältä osin esittämät kannanotot) ja ulkomaalaisia yhtiöitä (Trygg-Hansa, Hanson, Eemland ja Head Tyrolia) ja jotka sen mukaan osoittavat, että negatiivisen kauppahinnan maksaminen eli hinta, jonka myyjä maksaa päästäkseen omistamistaan osuuksista, kuuluu yrittäjän normaaliin toimintaan.

3. Baijerin osavaltion 56 miljoonan DEM:n suuruinen investointiavustus NMH:lle (asia T-129/95)

87 Kantajat väittävät vastaajan käyttäneen väärin harkintavaltaansa, kun se on pitänyt valtiontukena suunniteltua 56 miljoonan DEM:n suuruista maksusuoritusta, joka oli tarkoitettu aikaisemmasta toiminnasta johtuvista rasitteista aiheutuvien kustannusten (Altlasten) rahoittamiseen, vaikka vastaaja oli todennut 1.8.1988 tekemässään päätöksessä, että suunniteltuun Baijerin osavaltion osakkuuteen toimintaa jatkavissa yhtiöissä eli NMH:ssa ja LSW:ssä ei sisältynyt valtiontukea. Tätä osakkuutta on arvioitava ottaen huomioon osakkailla tuolloin olleet kaikki oikeudet ja velvollisuudet, sellaisina kuin ne mainitaan toiminnan jatkamista käsittelevää suunnitelmaa koskevassa 4.11.1987 tehdyssä puitesopimuksessa, josta komissiolla oli tieto. Hyväksyessään kyseisen osakkuussuunnitelman komissio oli lisäksi hyväksynyt sen, että Baijerin osavaltio sitoutui puitesopimuksessa vastaamaan muistakin kustannuksista. Toimenpiteiden tausta huomioon ottaen niitä ei ole luontevaa tarkastella erikseen.

88 Siten komissio on kuvannut vastaavassa asemassa olevien yksityisten yritysten käyttäytymistä puutteellisesti ja arvioinut valtion käyttäytymistä virheellisten arviointiperusteiden nojalla.

4. Baijerin osavaltion NMH:lle myöntämät lainat (asiat T-2/96 ja T-97/96)

89 Vastaaja on kantajan mukaan määritellyt Baijerin osavaltion myöntämät lainat päätöksissä 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY virheellisesti oman pääoman ehtoisiksi suorituksiksi, joita ei makseta takaisin NMH:n joutuessa konkurssiin.

90 Baijerin osavaltion sijoitus perustuu pitkän aikavälin kannattavuuteen. Lainat liittyvät nimittäin erottamattomasti yksityistämis- ja rakenneuudistussuunnitelmaan.

91 Kantajan mukaan yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt, että konserniin kuuluvalle yhtiölle myönnetään siirtymäkauden aikana lainoja yhtiön rakenneuudistuksen toteuttamiseksi tai sen auttamiseksi tilapäisissä vaikeuksissa (ks. vastaavasti edellä 76 kohdassa mainittu asia Eni-Lanerossi, tuomion 21 kohta). Tämä mahdollisuus on sitä paitsi suotu myös vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja niiden rakenneuudistukseen myönnettäviä valtiontukia koskevissa yhteisön suuntaviivoissa (EYVL 1994, C 368, s. 12).

92 Lisäksi kantaja kiistää vastaajan väitteen, jonka mukaan osakkaat voisivat myöntää kyseisenlaisia lainoja vain omistamiensa osuuksien mukaisessa suhteessa. *GmbH-Gesetz*in (Saksan rajavastuuyhtiölaki) 26 §:n 2 momenttia, johon vastaaja viittaa päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY IV osassa, sovelletaan vain tiettyihin täydentäviin suorituksiin, jotka on tehtävä tietyissä yhtiön perustamiskirjassa tarkoitetuissa tapauksissa (Nachschuß). Kyseistä säännöstä ei sovelleta esillä olevissa asioissa, sillä riidanalaisten lainojen myöntäminen on ollut vapaaehtoista. Nämä lainat ovat sitä paitsi selvästi pienempiä kuin mitä kantaja olisi omistamansa osuuden mukaisessa suhteessa voinut myöntää.

93 Vastaaja ei ole myöskään ottanut huomioon, että sen argumentointi (jonka mukaan riidanalaisia lainoja pidetään pääomasijoituksena) lähtee siitä, että Baijerin osavaltion oikeudellisen aseman oletetaan olevan epäedullisempi kuin siinä tapauksessa, että kyse olisi lainan myöntämisestä, sillä pääoman palautus on mahdollinen vain pääomaa alennettaessa.

94 Lopuksi kantaja kiistää vastaajan väitteen, jonka mukaan Baijerin osavaltio ei voisi odottaa myönnettyjen lainojen takaisinmaksua, sillä vuonna 1995 NMH on kantajan mukaan saanut voittoa 5 miljoonaa DEM ja sen kassavirta on ollut positiivinen.

Vastaajan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan väitteet ja niiden perustelut

95 Vastaaja vaatii nyt käsiteltävänä olevan kanneperusteen hylkäämistä väittäen, että riidanalaiset taloudelliset tuet eivät ole markkinataloudessa vallitsevan normaalin sijoittamiskäytännön mukaisia ja että niitä on siten pidettävä EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna valtiontukena.

96 Yhdistynyt kuningaskunta yhtyy tähän näkökantaan ja korostaa, että kantajat eivät ole osoittaneet vastaajan tehneen ilmeistä arviointivirhettä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

1. Alustavia toteamuksia

a) EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohta

97 NMH ja LSW ovat EHTY:n perustamissopimuksen 80 artiklan soveltamisalaan kuuluvia yhtiöitä, sillä ne valmistavat kyseisen perustamissopimuksen liitteessä 1 mainittuja tuotteita. Siten ne kuuluvat EHTY:n perustamissopimuksen määräysten soveltamisalaan.

98 Kuten edellä 1 kohdassa on todettu, EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa kielletään tuki ja avustukset, jotka valtio myöntää "muodossa tai toisessa". Koska viimeksi mainittua ilmaisua ei ole 4 artiklan a, b tai d alakohdassa, 4 artiklan c alakohdassa määrätty kielto on epätavanomaisen yleisluonteinen (asia 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. korkea viranomainen, tuomio 23.2.1961, Kok. 1961, s. 1, erityisesti s. 42; Kok. Ep. I, s. 69). Koska viiden-

nellä terästukisäännöstöllä poiketaan EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdasta, sitä on tulkittava suppeasti (asia T-150/95, UK Steel Association v. komissio, tuomio 25.9.1997, Kok. 1997, s. II-1433, 114 kohta).

99 On korostettava, että toisin kuin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohta, kyseinen yleinen ja ehdoton kielto ei edellytä, että tuki vääristäisi tai uhkaisi vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa.

100 Yhteisöjen tuomioistuimet ovat täsmentäneet EY:n perustamissopimuksessa olevia valtiontukeen liittyviä käsitteitä. Nämä täsmennykset ovat EHTY:n perustamissopimuksen vastaavia määräyksiä sovellettaessa merkityksellisiä, siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa EHTY:n perustamissopimuksen kanssa. Tältä osin on siis perusteltua turvautua EY:n perustamissopimuksen alaan kuuluvaa valtiontukea koskevaan oikeuskäytäntöön arvioitaessa EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua tukea koskevien päätösten lainmukaisuutta. Näin on etenkin valtiontuen käsitettä koskevan oikeuskäytännön osalta.

b) Komission viidettä terästukisäännöstöä soveltaessaan tekemien arviointien laillisuusvalvonta

101 EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä määrätään, että käyttäessään toimivaltaansa ratkaista komission päätöksistä ja suosituksista nostettuja kumoamiskanteita "yhteisön tuomioistuin ei — — saa tutkia sitä taloudellisista tosiseikoista tai olosuhteista johtuvan tilanteen arviointia, jonka perusteella komissio on tehnyt päätöksensä tai antanut suosituksensa, ellei ole kanneltu siitä, että komissio on käyttänyt harkintavaltaa väärin taikka ilmeisesti jättänyt noudattamatta tämän sopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä".

102 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että käsitteellä "ilmeisesti" tarkoitetaan sitä, että oikeussääntöjen noudattamatta jättäminen on tietynasteista, siten että tämä noudattamatta jättäminen näyttää perustamissopimuksen määräykset huomioon ottaen johtuvan sitä tilannetta koskevasta ilmeisestä arviointivirheestä, jonka perusteella päätös on tehty (ks. asia 6/54, Alankomaat v. korkea viranomainen, tuomio 21.3.1955, Kok. 1955, s. 201 ja 225 ja edellä 50 kohdassa mainittu asia Saksa v. komissio, määräyksen 62 kohta).

103 Niitä väitteitä, joita kantajat NMH ja LSW ovat asiassa T-129/95 ja kantaja NMH asioissa T-2/96 ja T-97/96 esittäneet komission sitä kantaa vastaan, että erilaiset taloudelliset tuet ja lainat olisivat valtiontukea, on tarkasteltava tätä taustaa vasten.

c) Yksityinen sijoittaja arviointiperusteena

104 On kiistatonta, että NMH:n yksityistämiseksi suunnitellut taloudelliset tuet ja Baijerin osavaltion myöntämät lainat merkitsevät julkisten varojen siirtoa terästeollisuusyritykselle. Määriteltäessä, onko kyseinen varainsiirto EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua tukea, on tärkeä tutkia, olisiko kooltaan julkista sektoria hoitaviin organisaatioihin rinnastettavissa oleva yksityinen sijoittaja saattanut tehdä samanlaisissa olosuhteissa yhtä suuren pääomasijoituksen (ks. vastaavasti edellä 75 kohdassa mainittu asia Alfa Romeo, tuomion 19 kohta ja edellä 75 kohdassa mainittu asia Hytasa, tuomion 21 kohta).

105 Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuva arviointiperuste on ilmaus julkisen ja yksityisen sektorin yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta. Tämän periaatteen mukaan pääomia, jotka valtio antaa suoraan tai välillisesti jonkin yrityksen käyttöön normaalein markkinoilla noudatettavin edellytyksin, ei voida pitää valtiontukena (edellä 76 kohdassa mainittu asia Eni-Lanerossi, tuomion 20 kohta ja asia T-358/94, Air France v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2109, 70 kohta).

106 Yhteisöjen tuomioistuin on EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan osalta katsonut, että kun komissio tarkastelee sitä, voidaanko tiettyä toimenpidettä pitää tukena, koska jäsenvaltio ei ole menetellyt "kuten taloudellinen toimija yleensä", komissio tekee taloudellista tilannetta koskevan monitahoisen arvion (ks. asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 10 ja 11 kohta; ks. myös edellisessä kohdassa mainittu asia Air France v. komissio, tuomion 71 kohta). Kun tätä samaa kysymystä tarkastellaan EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohtaa sovellettaessa, on tehtävä samanlaisia, niin ikään monitahoisia arvioita.

107 Esillä olevissa asioissa esitettyjä väitteitä on arvioitava edellä esitettyjen huomioiden valossa.

108 Kantajat myöntävät, että yksityisen sijoittajan käyttäytyminen arviointiperusteena on tärkeä lähtökohta, mutta samalla ne pyrkivät osoittamaan, että vastaaja olisi tässä tapauksessa tulkinnut kyseistä arviointiperustetta liian suppeasti ja siten virheellisesti.

109 Tältä osin on täsmennettävä, että vaikka yksityisen sijoittajan käyttäytyminen, johon talouspoliittisia päämääriä tavoittelevan julkisoikeudellisen sijoittajan käyttäytymistä on verrattava, ei välttämättä tarkoita sellaisen tavallisen sijoittajan käyttäytymistä, joka tekee pääomasijoituksia saadakseen niistä tuottoa jokseenkin lyhyellä aikavälillä, sen on kuitenkin vastattava sellaisen yksityisen holdingyhtiön tai konsernin käyttäytymistä, joka noudattaa kokonaisvaltaista tai alakohtaista rakennepolitiikkaa ja jonka toimintaa ohjaavat pidemmän aikavälin tuottoodotukset (edellä 75 kohdassa mainittu asia Alfa Romeo, tuomion 20 kohta).

110 On siis tutkittava, onko edellä 104—106 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisia arviointiperusteita noudatettu tässä tapauksessa.

2. Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvan arviointiperusteen soveltaminen NMH: hon ja LSW:hen tehtyihin pääomasijoituksiin

a) Samanlaisessa asemassa oleva vastaavankokoinen yksityinen sijoittaja

111 Vastaaja on tässä tapauksessa verrannut Baijerin osavaltion käyttäytymistä NMH:n muiden, yksityisten osakkaiden käyttäytymiseen. Tältä osin on todettava, että NMH:n yksityiset osakkaat, erityisesti Mannesmann, Thyssen, Krupp ja Klöckner, ovat saksalaisia terästeollisuusyrityksiä, jotka ovat suurten konsernien pääyrityksiä tai kuuluvat tällaisiin konserneihin. Kantajat eivät ole osoittaneet, että vastaaja olisi ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä arvioidessaan Baijerin osavaltion käyttäytymistä suhteessa kyseisten yritysten käyttäytymiseen niiden koko huomioon ottaen.

112 Kantajana oleva NMH on asioissa T-2/96 ja T-97/96 kiistänyt istunnossa, että kyseisten yritysten asema vastaisi Baijerin osavaltion asemaa. Baijerin osavaltio oli nimittäin enemmistöosakas, sillä Aicher-konserni piti osuuksiaan hallussaan vain Baijerin osavaltion lukuun.

113 Tältä osin ei ole tarpeen tutkia, toimiko Aicher-konserni todellakin vain Baijerin osavaltion lukuun, vaan riittää, kun todetaan, että vastaajalle ei ollut ilmoitettu tästä riidanalaisten päätösten tekemiseen johtaneen menettelyn aikana. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tätä koskevaan kirjalliseen kysymykseen annetusta kantajan vastauksesta nimittäin ilmenee, että kyseistä toisen lukuun tapahtuvaa toimintaa ei ole mainittu 24.2.1995 päivätyssä Saksan hallituksen ilmoituksessa. NMH:n 19.9.1995 päivätty kirje, jossa siitä mainitaan, saapui komissiolle vasta säädetyn määräajan päätyttyä, mikä ilmenee myös päätöksestä 96/178/EHTY. Siten vastaaja on aivan perustellusti ollut ottamatta sitä huomioon.

114 Lopuksi on todettava, että vaikka oletettaisiin, että Baijerin osavaltio olisi ollut NMH:n enemmistöosakas, vastaaja ei ole ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä, kun se on pitänyt lähtökohtana sitä, että muilla osakkailla on ollut taloudellinen intressi myötävaikuttaa yrityksen saneeraukseen niiden NMH:sta omistamien osuuksien suhteessa. Tässä tapauksessa Baijerin osavaltio on kuitenkin myöntänyt suuren osan lainoista yksin.

115 Tästä seuraa, että kantajat eivät ole osoittaneet, että vastaaja olisi ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä, kun se on ottanut NMH:n entiset yksityiset osakkaat vertailukohdaksi.

b) Tuotto-odotukset

116 Toisin kuin mitä kantajat väittävät asiassa T-129/95, pääomasijoitus, jonka julkisoikeudellinen sijoittaja tekee odottamatta tuottoa edes pitkällä aikavälillä, on valtiontukea (edellä 76 kohdassa mainittu asia Eni-Lanerossi, tuomion 22 kohta). Tällaisen edun saavan yrityksen toiminnan uudelleen suuntaaminen voi olla perusteena pääomasijoitukselle vain siinä tapauksessa, että kyseisestä yrityksestä voidaan kohtuudella odottaa tulevan jälleen kannattava.

117 Asian asiakirja-aineistosta, etenkin C & L Deutsche Revisionin 31.7.1995 ja 20.12.1996 päivätyistä tilintarkastuskertomuksista eli "NMH:n konsernitilinpäätöstä 31.12.1994 koskevasta tilintarkastuksesta" ja "NMH:n konsernitilinpäätöstä 31.12.1995 koskevasta tilintarkastuksesta", ilmenee tässä tapauksessa, että perustamisestaan vuoteen 1995 NMH:lle oli kertynyt jatkuvasti liiketappioita muun muassa tuotannon ylikapasiteetin ja liian korkeiden tuotantokustannusten johdosta. Koska NMH oli vakavasti ylivelkaantunut, vastaaja on voinut täydellä syyllä katsoa, että yksityinen sijoittaja ei olisi normaalien markkinaedellysten vallitessa voinut odottaa saavansa sijoitetulle pääomalle hyväksyttävää tuottoa edes pitkällä aikavälillä, vaikka se olisi laaja-alaisesti toimiva konserni.

118 Sitä kantajien väitettä ei voida hyväksyä, että Baijerin osavaltion käyttäytyminen täyttäisi yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvan arviointiperusteen, koska ainoa vaihtoehtoinen ratkaisu — nimittäin NMH:n toiminnan lopettaminen varat realisoimalla — olisi johtanut paljon korkeampiin kustannuksiin.

119 Yhtäältä yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että velvollisuudet, joita valtiolla on yhtiön osakkaana, on erotettava niistä velvollisuuksista, joita sille julkisena valtana kuuluu (edellä 75 kohdassa mainittu asia Hytasa, tuomion 22 kohta). Koska kyseessä olevat kaksi yhtiötä on perustettu *GmbH-Gesetz*in nojalla käyttäen yhtiömuotona "Gesellschaft mit beschränkter Haftungia" (rajavastuuyhtiö), Baijerin osavaltio vastasi näiden yhtiöiden osakkaana niiden veloista ainoastaan yhtiöistä omistamillaan osuuksilla. Tästä seuraa, että työntekijöiden irtisanomisesta sekä työttömyyskorvausten ja muiden sosiaalietuuksien maksamisesta johtuvia kustannuksia ei voida ottaa huomioon yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvaa arviointiperustetta sovellettaessa.

120 Sitä paitsi kun kyse on yhtiöstä, jonka yhtiöpääomasta suuri osa on julkisen vallan hallussa, on tutkittava etenkin sitä, olisiko yksityinen osakas, joka perustaa toimintansa odotettavissa olevaan tuottoon jättäen kaikki yhteiskunnalliset sekä aluepoliittiset ja alakohtaiset näkökannat huomioon ottamatta, tehnyt tällaisen pääomasijoituksen samanlaisissa olosuhteissa (ks. vastaavasti edellä 76 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 13 kohta).

121 Toisaalta on hylättävä Saksan liittotasavallan väite, jonka mukaan Baijerin osavaltio olisi menettänyt NMH:n konkurssissa kaikki ne varat, jotka se oli osakkaana sijoittanut yhtiöön, eli osuutensa yhtiöpääomasta ja myönnettyjen lainojen takaisinmaksun. Kun lainat nimittäin myönnettiin, osuudet NMH:n yhtiöpääomasta olivat jo menettäneet kaiken taloudellisen arvonsa ja lainojen takaisinsuorittaminen oli epätodennäköistä NMH:n ylivelkaisuuden ja huonojen markkinanäkymien vuoksi.

c) Baijerin osavaltion imagon mahdollinen heikentyminen

122 Kantajat korostavat niiden poliittisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten kustannusten osalta, joita väistämättä syntyy, kun kyseessä olevan kokoisten yritysten toiminta lopetetaan yhteiskunnan taantuvalla alueella, että yhtäältä Baijerin osavaltion imago aineettomana omaisuutena ja toisaalta Bayerische Landesbankin maksuvalmius olisivat voineet heikentyä vakavasti, jos toiminta olisi lopetettu.

123 Emoyhtiö voi rajoitetun ajan vastata jonkin tytäryhtiönsä tappioista, jotta sen toiminnan lopettaminen tapahtuisi parhain mahdollisin edellytyksin. Tällaisia päätöksiä voidaan perustella paitsi mahdollisuudella saada epäsuoraa aineellista hyötyä myös muilla syillä, kuten konsernin yrityskuvan säilyttämisellä tai sen toiminnan uudelleen suuntaamisella (edellä 76 kohdassa mainittu asia Eni-Lanerossi, tuomion 21 kohta ja edellä 75 kohdassa mainittu asia Hytasa, tuomion 25 kohta).

124 Yksityinen sijoittaja, joka noudattaa kokonaisvaltaista tai alakohtaista rakennepolitiikkaa, joka perustuu pitkän aikavälin tuotto-odotuksiin, ei kuitenkaan voi järkevästi ajatellen toimia siten, että se tekisi yhtämittaisesti vuosien ajan jatkuneiden tappiollisten kausien jälkeen pääomasijoituksen, joka taloudelliselta kannalta katsoen ei ainoastaan osoittaudu yrityksen omaisuuden realisointia kalliimmaksi, vaan lisäksi liittyy yrityksen myyntiin, joka vie tältä sijoittajalta kaikki voiton saamisen mahdollisuudet myös pitkällä aikavälillä (edellä 75 kohdassa mainittu asia Hytasa, tuomion 26 kohta).

125 Kun julkisoikeudellinen sijoittaja tekee pääomasijoituksia odottamatta tuottoa edes pitkällä aikavälillä, kyseisiä sijoituksia on pidettävä valtiontukena (edellä 76 kohdassa mainittu asia Eni-Lanerossi, tuomion 22 kohta). Valtiontukea koskevien yhteisön säännösten tehokas vaikutus heikentyisi merkittävästi, jos hyväksyttäisiin kantajan näkemys, jonka mukaan valtion osakkuus yrityksessä mahdollistaisi sen, että julkisilla varoilla voitaisiin kyseisen julkisoikeudellisen elimen imago ja muut osakkuudet huomioon ottaen tehdä rajattomasti sijoituksia ilman, että niitä pidettäisiin tukena.

126 Sitä paitsi kantajat eivät ole näyttäneet, minkälainen on Baijerin osavaltion imago terästeollisuusalan yksityisenä yrittäjänä ja miten NMH:n konkurssi olisi voinut vahingoittaa tätä imagoa.

127 Tässä asiassa ei voida pitää uskottavana, että Baijerin osavaltion olisi ollut annettava yksityiselle yhtiölle (Aicher-konserni) huomattava rahasumma, jotta se saisi yhtiön ostamaan NMH:n ja jotta osavaltio siten saisi estettyä sen, että NMH:n konkurssi olisi vahingoittanut osavaltion imagoa vakavasti. Kantajat eivät ole kiistäneet sitä, että Bayerische Landesbankilla oleva AAA-luokitus riippui pääasiassa Baijerin osavaltion sille antamasta takuusta. Siten on tuskin uskottavaa, että NMH:n konkurssi, jolla ei ole mitään tekemistä Bayerische Landesbankin kanssa, olisi voinut vaarantaa sen luokituksen.

128 Heilit & Woerner Bau AG -tapauksen osalta on todettava, että riidanalaisten päätösten IV osassa esitetään yksityiskohtaisesti ne perusteet, joiden vuoksi kyseinen asia eroaa nyt esillä olevasta asiasta. Kantaja ei ole osoittanut vastaajan tehneen tältä osin ilmeistä arviointivirhettä. Etenkään kantaja ei ole maininnut, millä tavoin se olisi ollut samanlaisessa asemassa kuin Schörghuber-konserni, joka myytyään osuutensa Heilit & Woerner Bau AG:ssä jatkoi toimintaa kiinteistöalalla ja jonka intressissä oli siten säilyttää hyvät suhteet muihin tämän alan yhtiöihin saadakseen tehtyä sopimuksia ja siten myös voittoa.

129 Koska kantajat pyrkivät esittämään muiden mainitsemiensa yrittäjien käyttäytymistä koskevilla esimerkeillään ainoastaan olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskevia väitteitä, niitä käsitellään jäljempänä kolmannen kanneperusteen yhteydessä.

3. NMH:lle investointeihin annettu 56 miljoonan DEM:n tuki (asia T-129/95)

130 Koska asianosaisten tältä osin esittämien väitteiden perustelut ovat samat kuin kolmannen kanneperusteen yhteydessä esitetyt perustelut, kyseisiä väitteitä tutkitaan jäljempänä kolmannen kanneperusteen yhteydessä (191—196 kohta).

4. Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvan arviointiperusteen soveltaminen Baijerin osavaltion myöntämiin lainoihin (asiat T-2/96 ja T-97/96)

a) Lainojen katsominen valtiontueksi

131 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että tukea, joka myönnetään lainoina, ja tukea, joka myönnetään yrityksiin tehtyinä pääomasijoituksina, ei ole periaatteessa erotettava toisistaan (asia 323/82, Intermills v. komissio, tuomio 14.11.1984, Kok. 1984, s. 3809, 31 kohta ja edellä 76 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 12 kohta). Kummassakin muodossa myönnetty tuki kuuluu EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa olevan kiellon soveltamisalaan kyseisessä määräyksessä mainittujen edellytysten täyttyessä. Koska EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätty kielto on yleinen ja ehdoton toisin kuin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohta (ks. edellä 98—100 kohta), tuen muodolla ei ole merkitystä myöskään EHTY:n perustamissopimuksen kannalta.

132 Tarkastettaessa, ovatko tässä tapauksessa myönnetyt lainat valtiontukea, on tutkittava, olisiko yritys voinut saada kyseiset rahamäärät yksityisiltä pääomamarkkinoilta. Sovellettaessa yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvaa arviointiperustetta on siis arvioitava, olisiko yksityinen osakas, joka perustaa toimintansa odotettavissa olevaan tuottoon jättäen kaikki yhteiskunnalliset sekä aluepoliittiset ja alakohtaiset näkökannat huomioon ottamatta, tehnyt tällaisen pääomasijoituksen samanlaisissa olosuhteissa (edellä 76 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 13 kohta).

133 Yksityinen sijoittaja voi järkevästi ajatellen sijoittaa varoja tilapäisissä vaikeuksissa olevan yrityksen selviytymisen varmistaakseen, jos yrityksestä voi, mahdollisesti rakenneuudistuksen jälkeen, tulla jälleen kannattava (ks. edellä 76 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 14 kohta).

134 Pääomasijoitusta tehtäessä oli selvillä se, että NMH:lle oli jatkuvasti jo usean vuoden ajan kertynyt suuria tappioita (C & L Deutsche Revisionin 31.7.1995 päivätty tarkastuskertomus "NMH:n konsernitilinpäätöstä 31.12.1994 koskevasta tilintarkastuksesta" ja C & L Deutsche Revisionin 20.12.1996 päivätty tarkastuskertomus "NMH:n konsernitilinpäätöstä 31.12.1995 koskevasta tilintarkastuksesta"). Baijerin osavaltion ja Max Aicher -yhtiön 27.1.1995 tekemästä kahdesta sopimuksesta ilmenee, että NMH:n tappioiden lopullinen määrä oli vuoden 1994 lopussa 156,4 miljoonaa DEM. Ei sitä paitsi ole kiistetty, että NMH:n oli kiittäminen selviytymisestään useita viranomaisten tekemiä pääomasijoituksia. Lisäksi NMH valmisti tuotteita myytäväksi markkinoille, joilla oli ylikapasiteettia.

135 Näissä olosuhteissa vastaaja ei ole ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä katsoessaan, että oli hyvin epätodennäköistä, että yritys olisi voinut saada selviytymiseensä tarvittavat rahamäärät yksityisiltä pääomamarkkinoilta, ja että Baijerin osavaltion lisävarojen sijoitukset olivat tämän vuoksi valtiontukea.

b) Viittaus Saksan rajavastuuyhtiölakiin

136 Pitäessään Baijerin osavaltion myöntämiä lainoja Saksan oikeudessa tarkoitettuina osakaslainoina ("eigenkapitalersetzende Darlehen") (Saksan oikeudessa tällaisina pidetään yhtiön osakkaan sellaisessa tilanteessa myöntämiä lainoja, jossa normaali elinkeinonharjoittaja olisi tehnyt pääomasijoituksen, ja siinä lainanantajaa kielletään vaatimasta lainan takaisinmaksua yhtiön jouduttua akordimenettelyyn tai konkurssiin) ja viitatessaan *GmbH-Gesetz*in 26 §:n 2 momenttiin (jossa säädetään, että osakkaat voivat tehdä yhtiöön lisäsijoituksia omistamiensa osuuksien mukaisessa suhteessa) vastaaja on vain halunnut korostaa Baijerin osavaltion käyttäytymisen omalaatuisuutta muiden osakkaiden käyttäytymiseen verrattuna. Vastaaja on katsonut, että yksityinen osakas ei tavallisesti suostu sijoittamaan varoja vaikeuksissa olevaan yritykseen, jolleivät myös muut osakkaat ole valmiita tekemään sijoitusta osuuksiensa mukaisessa suhteessa. Lisäksi vastaaja on viitannut Saksan oikeu-

teen perustellakseen ja tukeakseen taloudellista arviointiaan, jonka mukaan yksityisen osakkaan NMH:n kaltaiselle vaikeuksissa olevalle yhtiölle antamat varat voidaan rinnastaa pääomasijoitukseen.

137 Koska kantajat eivät ole osoittaneet, että vastaajan arvioinnissa, jonka mukaan kyseiset lainat ovat valtiontukea sillä perusteella, että NMH ei olisi todennäköisesti voinut saada lainattuja rahamääriä yksityisiltä pääomamarkkinoilta, ilmeisesti jätettäisiin noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä (ks. edellä 135 kohta), niillä virheillä, joita vastaaja on mahdollisesti tehnyt Saksan oikeuteen viitatessaan, ei ole kuitenkaan mitään vaikutusta siihen, että riidanalaisten lainojen on katsottu olevan EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua kiellettyä tukea.

c) Lainojen mahdollinen takaisinmaksaminen

138 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä 50 kohdassa mainitussa asiassa Saksa vastaan komissio antamassaan määräyksessä (78 kohta), NMH:n taloudellinen asema oli lainojen myöntämishetkellä (maaliskuun 1993 ja elokuun 1994 välillä sekä heinäkuun 1994 ja maaliskuun 1995 välillä) erityisen epävarma. Ei nimittäin ole kiistetty sitä, että NMH ei ollut saanut lainkaan voittoa vuosien 1990 ja 1994 välisenä aikana. Lisäksi C & L Deutsche Revisionin 20.12.1996 päivätystä NMH:n konsernitilinpäätöstä 31.12.1995 koskevassa tarkastuskertomuksessa todetaan seuraavaa: "NMH on 31.12.1995 kirjanpidon mukaan ylivelkaantunut, kun myönnettyjä osakaslainoja ei komission päätöksen johdosta oteta huomioon" (37 kohdan ensimmäinen kappale). Tarkastuskertomuksessa todetaan vielä seuraavaa: "Yrityksen toiminnan jatkaminen edellyttää, että Baijerin osavaltion osakaslainoja ei tarvitse maksaa takaisin" (37 kohdan kuudes kappale). Kantaja NMH ei ole kiistänyt tätä toteamusta.

139 Näiden seikkojen ja riidanalaisia päätöksiä tehtäessä vastaajan tiedossa olleiden seikkojen perusteella vastaaja ei ole ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä katsoessaan, että Baijerin osavaltio ei ole voinut odottaa NMH:n maksavan lainoja takaisin.

5. Päätelmä

140 Tästä seuraa, että tässä vaiheessa, jollei NMH:lle myönnetyn 56 miljoonan DEM:n suuruista taloudellista tukea koskevien väitteiden arvioinnista muuta johdu (ks. jäljempänä 191—196 kohta), edellä tarkastellut kantajien väitteet on hylättävä.

B *Suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva toinen kanneperuste*

Kantajien väitteet ja niiden perustelut

141 Kantajien mukaan vastaaja on arvioinut virheellisesti niitä vaikutuksia, joita riidanalaisilla päätöksillä voi olla markkinoihin ja yrityksiin. Lisäksi nämä päätökset ovat suhteettomia yhteisön perustamissopimuksilla vahvistettuihin tavoitteisiin nähden.

142 EHTY:n perustamissopimuksen 5 artiklan kolmannesta luetelmakohdasta ilmenee, että komissio voi puuttua asioihin ainoastaan, jos se on tavanomaisten kilpailun edellytysten varmistamiseksi tarpeen. NMH:n ja LSW:n markkinaosuus Saksan ja siten myös yhteisön markkinoilla on kuitenkin vain vähäinen, sillä NMH:n tuotanto on ainoastaan 0,2 prosenttia yhteisön tuotannosta. Siten riidanalaiset tuet eivät vaikuta kilpailuun yhteisön markkinoilla.

143 Asioissa T-2/96 ja T-97/96 kyseessä olevien lainojen osalta kantaja katsoo, että myös EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalalla komissiolla on EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa annettu mahdollisuus päättää, että asianomaisen valtion on poistettava riidanalainen tuki tai muutettava sitä. Valinta näiden välillä on tehtävä suhteellisuusperiaatetta noudattaen. Oikeuskäytännöstä ei ilmene, että tuen takaisinperiminen olisi kaikissa tilanteissa suhteellisuusperiaatteen mukaista.

144 Kantaja väittää, että kun vastaaja katsoi, että lainat olivat EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua tukea, minkä kantaja kiistää, vastaajan olisi pitänyt määrätä kyseisten lainojen ehtoja muutettavaksi. Koska vastaaja ei ole vain määrännyt tällaista muutosta vaan on velvoittanut Saksan liittotasavallan vaatimaan tuen takaisin (päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY 2 artikla), se on kantajan mukaan loukannut suhteellisuusperiaatetta.

Vastaajan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan väitteet ja niiden perustelut

145 Vastaaja, jonka väitteitä Yhdistynyt kuningaskunta tukee, katsoo ryhtyneensä tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen perustamissopimuksen sääntöjen noudattamisen, varsinkin kun kyseisillä markkinoilla vallitsi rakenteellinen ylikapasiteetti. Vastaajan mukaan suhteellisuusperiaatetta ei voida soveltaa, kun päätetään siitä, onko tietty taloudellinen tuki EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua tukea. Joka tapauksessa oikeuskäytännöstä seuraa, että kun yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperimisen tarkoituksena on aikaisemman asiantilan palauttaminen voimaan, sen ei periaatteessa voida katsoa olevan suhteeton toimenpide (asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1675, 96 kohta). Kantajat eivät ole tässä tapauksessa näyttäneet, ettei tuen palauttamista koskevan riidanalaisen määräyksen tarkoituksena olisi ollut ennen tuen maksamista vallinneen asiantilan palauttaminen voimaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

1. De minimis -kriteerin soveltaminen valtiontukiin

146 Katsoessaan vastaajan loukanneen suhteellisuusperiaatetta kantajat itse asiassa vaativat, että asiaan olisi sovellettava de minimis -kriteeriä, jonka nojalla EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa olevan kiellon ulkopuolelle voitaisiin jättää kilpailuun vain vähän vaikuttavat tuet.

147 Tältä osin on todettava, että EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan sanamuodosta ei ilmene, että kilpailua vain vähän vääristävät tuet jäisivät siinä määrätyn kiellon ulkopuolelle. Sitä paitsi EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa ei määrätä, toisin kuin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa, että komission olisi tutkittava, vääristääkö tuki kilpailua tai uhkaako se vääristää sitä (ks. edellä 99 kohta). Kyseisessä artiklassa nimittäin kielletään rajoituksetta kaikki tuet, joten siihen ei voi sisältyä de minimis -sääntöä.

148 Ainoa lievennys EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa olevaan kieltoon on se, että komissiolla on mahdollisuus hyväksyä EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla tuet, jotka ovat tarpeen jonkin EHTY:n perustamissopimuksen 2—4 artiklassa määritellyn tavoitteen saavuttamiseksi (ks. vastaavasti asia T-243/94, British Steel v. komissio, tuomio 24.10.1997, Kok. 1997, s. II-1887, 40—43 kohta).

149 Kantajat eivät ole kuitenkaan osoittaneet, että riidanalaisten tukien hyväksyminen olisi ollut tarpeen jonkin näistä tavoitteista saavuttamiseksi. Ne eivät siis ole myöskään osoittaneet, että vastaaja olisi loukannut suhteellisuusperiaatetta, kun se ei ole soveltanut EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklaa.

150 Lisäksi komissiolla on kyseisen artiklan nojalla harkintavaltaa (edellä 148 kohdassa mainittu asia British Steel v. komissio, tuomion 51 kohta). Komissio voi päättää harkintavaltansa käytöstä antamalla viidennen terästukisäännöstön kaltaisia säädöksiä, kunhan sen antamat säädökset eivät ole perustamissopimuksen määräysten vastaisia. Antamalla kyseisen säännöstön komissio on siis käyttänyt harkintavaltaansa ja vain rajoittanut itse tätä valtaa, jota se käyttää säännöstössä tarkoitettuja tukia tutkiessaan, yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudattaen (edellä 148 kohdassa mainittu asia British Steel v. komissio, tuomion 50 kohta).

151 Kantajat eivät siis ole osoittaneet, että asiaan sovellettava säännöstö sisältäisi jonkinlaisen de minimis -säännön.

2. Väite, että komissiolla olisi velvollisuus määrätä tukien myöntämisedellytyksiä muutettaviksi pikemminkin kuin tukia palautettaviksi

152 Koska EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa oleva kielto on yleinen ja ehdoton, toisin kuin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohta (ks. edellä 99 ja 147 kohta), viittaus EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan komissio voi velvoittaa asianomaisen jäsenvaltion muuttamaan lainvastaista tukea, ei ole merkityksellinen tässä tapauksessa.

153 Sitä paitsi vaikka viimeksi mainittua määräystä voitaisiinkin soveltaa tässä tapauksessa, väitettä ei olisi hyväksyttävä. Kyseisessä määräyksessä nimittäin määrätään, että jos komissio toteaa, että valtiontuki ei perustamissopimuksen 92 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, "se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä". Tätä määräystä koskevasta oikeuskäytännöstä seuraa, että jotta tällaisella tuen poistamisella tai muuttamisella olisi tehokas vaikutus, siihen voi sisältyä velvollisuus vaatia perustamissopimuksen vastaisesti myönnettyjen tukien palauttamista (ks. mm. edellä 145 kohdassa mainittu asia Siemens v. komissio, tuomion 96 kohta). Koska yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperimisen tarkoituksena on aikaisemman asiantilan palauttaminen voimaan, sen ei periaatteessa voida katsoa olevan suhteeton toimenpide verrattuna valtiontukea koskevien perustamissopimuksen määräysten tavoitteisiin.

154 Kuten vastaaja ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat korostaneet, kantaja ei ole esittänyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella tukien palauttamista koskeva määräys olisi suhteeton, eikä edes osoittanut, minkälaisia ne toimet olisivat olleet, joilla suhteellisuusperiaate olisi otettu huomioon paremmin.

3. EHTY:n perustamissopimuksen 5 artiklan kolmas luetelmakohta

155 EHTY:n perustamissopimuksen 5 artiklan kolmatta luetelmakohtaa koskevat kantajien väitteet on hylättävä. Tämä määräys ei nimittäin estä soveltamasta terästeollisuuden tukisäännöstöä, ja se koskee vain tuotantoon ja markkinoihin kohdistuvia komission "suoria toimia".

4. Päätelmä

156 Edellä esitetystä seuraa, että vastaaja ei ole riidanalaisia päätöksiä tehdessään loukannut suhteellisuusperiaatetta. Toinen kanneperuste on siis hylättävä.

C *Olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskeva kolmas kanneperuste*

157 Tämä kanneperuste jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa koskee riidanalaisissa päätöksissä olevaa useiden tosiseikkojen virheellistä kuvausta sekä tästä johtuvaa perustelujen puutteellisuutta. Toinen osa koskee päätösten tai niissä määrätyn lainojen palauttamisvelvollisuuden lykkäämisestä kieltäytymistä sekä oikeussuojaperiaatteen ja perusteluvelvollisuuden loukkaamista. Kolmas osa koskee sitä, että menettelyt on lainvastaisesti erotettu toisistaan.

Useiden tosiseikkojen virheellistä esittämistä riidanalaisissa päätöksissä sekä tästä johtuvaa perustelujen puutteellisuutta koskeva kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa

1. Alustavia toteamuksia

158 EHTY:n perustamissopimuksen 5 artiklan toisen kohdan neljännessä luetelmakohdassa määrätään, että yhteisö "julkistaa toimiensa perusteet". EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklan ensimmäisessä kohdassa täsmennetään, että "komission päätökset, suositukset ja lausunnot perustellaan, ja niissä viitataan niihin lausuntoihin, jotka on hankittava".

159 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusteluissa on otettava huomioon kyseisen toimenpiteen luonne, ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti käytävä ilmi yhteisön toimielimen toimenpiteen perustelut siten, että henkilöille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa toimenpiteen laillisuutta. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia. Perusteluja arvioitaessa on otettava huomioon toimenpiteen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (edellä 106 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, 86 kohta ja edellä 148 kohdassa mainittu asia British Steel v. komissio, tuomion 160 kohta). Lisäksi toimenpiteen perusteluja on arvioitava ottaen huomioon muun muassa se intressi, joka toimenpiteen kohteena olevilla tai EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuilla muilla henkilöillä voi olla selitysten saamiseen (yhdistetyt asiat 172/83 ja 226/83, Hoogovens Groep v. komissio, tuomio 19.9.1985, Kok. 1985, s. 2831, 24 kohta ja edellä 148 kohdassa mainittu asia British Steel v. komissio, tuomion 160 kohta).

160 Oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että vaikka riidanalaisen toimenpiteen jossakin perustelukappaleessa olisikin virheellinen tosiseikkaa koskeva maininta, tämä muotovirhe ei kuitenkaan voi johtaa kyseisen toimenpiteen kumoamiseen, mikäli muut perustelukappaleet sisältävät sinänsä riittävät perustelut (asia 119/86, Espanja v. neuvosto ja komissio, tuomio 20.10.1987, Kok. 1987, s. 4121, 51 kohta).

161 Tässä tapauksessa kantajat väittävät, että vastaaja olisi esittänyt virheellisesti ensinnäkin suunnitellut taloudelliset tuet, toiseksi yrittäjien käyttäytymistä koskevat Saksan hallituksen kuvaamat esimerkit, kolmanneksi 1.8.1988 tehdyn komission päätöksen ja neljänneksi ne olosuhteet, jotka liittyivät NMH:n entisten yksityisten osakkaiden luopumiseen yhtiöstä.

2. Suunniteltujen taloudellisten tukien virheellistä esittämistä koskeva väite

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

162 Kantajat väittävät, että tosiseikat esitetään 4.4.1995 tehdyssä päätöksessä 95/422/EHTY, 18.10.1995 tehdyssä päätöksessä 96/178/EHTY ja 13.3.1996 tehdyssä päätöksessä 96/484/EHTY virheellisesti ja epätäydellisesti.

163 Vastaaja on kantajien mukaan todennut päätöksessä 95/422/EHTY, että suunniteltu taloudellinen tuki ei ollut Baijerin osavaltion osakkaana NMH: hon tekemä pääomasijoitus vaan yrityksen tappioiden pienentämiseksi tehty suoritus. Tällainen tosiseikkojen esittämistapa on Saksan viranomaisten hallinnollisen menettelyn aikana antamien selvitysten vastainen. Se vaikutti kuitenkin ratkaisevasti siihen arviointiin, jonka komissio teki riidanalaisesta tuesta EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan kannalta. Kantajat toteavat, että siltä osin kuin tätä päätöksen olennaista osaa koskeva arviointi on perustaltaan virheellinen, päätös on perusteltu virheellisesti vastoin EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklaa.

164 Päätöksissä 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY vastaaja on kantajien mukaan pitänyt Baijerin osavaltion myöntämiä lainoja virheellisesti oman pääoman ehtoisina suo-

rituksina, joita ei makseta takaisin NMH:n joutuessa konkurssiin. Vaikka Saksan oikeuden mukaan osakkaan myöntämää lainaa pidetään yhtiön konkurssissa oman pääoman ehtoisena suorituksena, vastaaja ei ole perustellut riittävästi toteamustaan, jonka mukaan laina, jonka osakas myöntää, olisi pelkästään tästä syystä rinnastettava oman pääoman ehtoiseen suoritukseen.

165 Saksan liittotasavalta katsoo, että pitäessään suorituksia suoralta kädeltä menetettyinä avustuksina vastaaja on jättänyt tutkimatta kysymyksen — joka on ratkaiseva määriteltäessä riidanalaiset suoritukset EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitetuksi tueksi — oliko Baijerin osavaltio toiminut samanlaisiin olosuhteisiin joutuneen yksityisen sijoittajan tavoin.

166 Vastaaja korostaa perustelleensa päätöksen 95/422/EHTY Saksan hallituksen 16.5.1994 ja 15.7.1994 antamien tietojen perusteella ja kiistää perustelleensa päätöksiä 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY riittämättömästi. Siten vastaaja vaatii väitteen hylkäämistä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

— Asia T-129/95

167 Päätöksessä 95/422/EHTY oleva tosiseikkojen kuvaus perustuu paikkansapitävästi Saksan hallituksen kirjeisiin. Kirjeestä, joka on päivätty 16.5.1994, käy nimittäin ilmi suunnitelmat "NMH:n tappioiden kattamisesta osakkuuksien mukaisessa suhteessa" sekä "LSW:n arvon alenemisen hyvittämiseksi tarkoitetusta kertasuorituksesta" (2 kohta). Saksan hallitus selvitti 15.7.1994 päivätyssä kirjeessä, että "tappioiden kattaminen on suoritettava käteisvaroja lisäämällä". Baijerin osavaltion NMH:lle tekemät suoritukset esitetään Saksan hallituksen 24.2.1995 päivätyssä ilmoituksessa yrityksen tappioita välittömästi vähentävinä yrityksen poikkeuksellisina tuloina eikä pääomasijoituksina.

168 Päätöksen 95/422/EHTY IV osassa esitetään selkeästi ja yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi vastaaja on pitänyt kyseisiä suorituksia valtiontukina, eli lähinnä ne syyt, joiden vuoksi vastaaja on katsonut, että markkinataloudessa toimiva normaali yksityinen sijoittaja ei olisi tehnyt kyseisiä suorituksia samanlaisissa olosuhteissa.

— Asiat T-2/96 ja T-97/96

169 Ensinnäkin on todettava, että päätökset 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY sisältävät yksityiskohtaiset selvitykset siitä, minkä vuoksi myönnettyjä lainoja pidettiin pääomasijoituksina. Tarkemmin sanottuna kyseisissä päätöksissä todetaan, että yksityinen osakas ei suostuisi sijoittamaan varoja vaikeuksissa olevaan yhtiöön, mikäli muut osakkaat eivät ole valmiita toimimaan samoin osuutensa mukaisessa suhteessa (päätöksen 96/178/EHTY IV osan neljäs kohta ja päätöksen 96/484/EHTY IV osan viides kohta). Vastaaja on täsmentänyt kyseisten päätösten IV osan viidennessä kohdassa, että "Saksan lainsäädännön mukaan osakaslainoja, jotka myönnetään tai joita ei peritä takaisin sellaisissa olosuhteissa, joissa yritys taloudellisen tilanteensa vuoksi on joko julistettava konkurssiin tai osakkaiden on sijoitettava lisää riskipääomaa, on pidettävä konkurssitapauksissa oman pääoman sijoittamisena" (*GmbH-Gesetz*in 32a §:n ja 32b §:n mukainen "eigenkapitalersetzende Darlehen"). Kyseinen lainsäädäntö huomioon ottaen lainat, jotka osakkaat myöntävät yhtiön maksukyvyttömyyden ja siten sen konkurssiin asettamisen estämiseksi, on periaatteessa rinnastettava oman pääoman sijoittamiseen.

170 Toiseksi vastaaja on tavanomaisen asiantuntevan yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvaa arviointiperustetta soveltaessaan tutkinut riidanalaisissa päätöksissä olosuhteita, joiden vallitessa lainat myönnettiin, ja huomauttanut, että NMH:n muut yksityiset osakkaat eivät osallistuneet lainojen myöntämiseen. Vastaaja on perustellut yksityiskohtaisesti etenkin sen päätelmänsä, että Baijerin osavaltio ei voinut odottaa lainojen takaisinmaksua. Päätöksen 96/178/EHTY IV osan 14. kohdassa (päätöksen 96/484/EHTY IV osan yhdeksäs kohta) vastaaja on nimittäin todennut, että "— — Baijerin osavaltio ei voinut koskaan odottaa saavansa näiden yhteensä 49,895 miljoonan Saksan markan — — lainojen takaisinmaksuja. Jos NMH olisi hakenut konkurssiin, olisi lainoja käsitelty kuin omaa pääomaa, jolloin Baijerin osavaltiolle olisi maksettu takaisin vasta sen jälkeen kun kaikille

muille velkojille on maksettu, mikä oli erittäin epätodennäköistä. Siitä huolimatta Baijerin osavaltio oli aina valmis luopumaan näistä lainoista aiheutuvista saatavista tehdäkseen omistamiensa NMH:n osakkeiden myynnin mahdolliseksi ja säilyttääkseen työpaikat rakenteellisesti heikolla Oberpfalzin alueella."

— Päätelmä

171 Näin ollen riidanalaisissa päätöksissä otetaan Saksan hallituksen antamat tiedot virheettömästi huomioon ja päätökset sisältävät perustelut, joiden nojalla kantajille selviävät ne syyt, joiden vuoksi vastaaja on pitänyt riidanalaisia lainoja EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna valtion tukena ja joiden ansiosta yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätösten laillisuutta. Ensimmäinen väite on siten hylättävä perusteettomana.

3. Yrittäjien käyttäytymistä koskevien Saksan hallituksen kuvaamien esimerkkien virheellistä esittämistä päätöksessä 95/422/EHTY koskeva väite ja pyyntö näihin esimerkkeihin sisältyvien tietojen luottamuksellisesta käsittelystä

Luottamuksellista käsittelyä koskeva pyyntö

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

172 Asiassa T-129/95 kantajat ovat pyytäneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta valvomaan, että yrittäjien käyttäytymistä koskevissa esimerkeissä ja kyseisten yritysten sisäisiä toimenpiteitä koskevissa tiedoissa mainittuja nimiä käsiteltäisiin luottamuksellisesti ja että niitä ei mainittaisi suullista käsittelyä varten laaditussa kertomuksessa eikä muissa julkisissa asiakirjoissa.

173 Vastaaja katsoo, että kantajien pyyntöä ei ole syytä hyväksyä.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

174 Koska mainituissa esimerkeissä olevat tiedot perustuvat yhtäältä muun muassa saksalaisissa lehdissä julkaistuihin kirjoituksiin ja toisaalta nämä tiedot löytyvät *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 21.10.1995 julkaistusta päätöksestä 95/422/EHTY, kantajien pyyntöä ei ole hyväksyttävä.

Väitteen asiallinen ratkaiseminen

— Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

175 Kantajat väittävät asiassa T-129/95 Saksan liittotasavallan tukemina, että yrittäjien käyttäytymistä koskevien esimerkkien esitystapa ja niiden oikeudellinen arviointi on virheellinen päätöksessä 95/422/EHTY (IV osan 4 kohta). Saksan hallitus oli maininnut nämä esimerkit osoittaakseen, että Baijerin osavaltio käyttäytyi kuten yksityinen sijoittaja. Kantajat katsovat, että vaikka kyseiset esimerkit eivät koske NMH:ta ja LSW:tä, ne kuitenkin osoittavat, että yksityinen sijoittaja olisi tehnyt samanlaisissa olosuhteissa saman päätöksen kuin Baijerin osavaltio.

176 Metallgesellschaft AG:tä koskevassa esimerkissä velkojina olevat pankit ja osakkaat eivät ryhtyneet tukitoimenpiteisiin puhtaiden taloudellisten arviointiperusteiden nojalla, kuten päätöksessä 95/422/EHTY todetaan, vaan suojellakseen yrityskuvaansa. Ne käyttäytyivät samalla lailla kuin Baijerin osavaltio tässä asiassa.

177 Weiherhammeria koskevassa esimerkissä vastaaja on kantajien mukaan korvannut Saksan hallituksen mainitsemat tosiseikat omilla käsityksillään. Päätöksen 95/422/EHTY mukaan "pääoman siirto sen mahdollistamiseksi, että [ostaja] — — ottaa haltuunsa yrityksen — — perustuu selvitystilan/konkurssien aiheuttamien kustannusten ja tarvittavan pääoman siirron vertaamiseen keskenään". Tämä esitystapa on virheellinen, sillä emoyhtiö oli varmistanut, että pääomasijoitus olisi ollut kalliimpi kuin konkurssi.

178 Digital Equipmentiä ja Graetz Holztechnik GmbH:ta koskevien esimerkkien osalta päätöksessä 95/422/EHTY todetaan seuraavaa: "Tiettyjen yrityksen osien — — korvaamisesta alihankinnalla ('outsourcing') aiheutuvista kustannuksista vastataan tiettyjen omien tuotteiden osien saannin varmistamiseksi ja samalla niiden kustannusten pienentämiseksi, jolloin saavutetaan taloudellista etua."

179 Digital Equipment oli myöntänyt DITEC-nimiselle yhtiölle taloudellista tukea henkilöstön vähentämissuunnitelmasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen ja oman pääoman muodostamiseen. DITEC ei kuitenkaan valmistanut mitään tuotetta erityisesti Digital Equipmentiä varten, minkä ansiosta Digital Equipment olisi voinut odottaa hyötyvänsä tulevaisuudessa tästä tuesta.

180 Graetz Holztechnikiä koskevan esimerkin osalta vastaaja oli kantajien mukaan todennut virheellisesti, että "Nokia-yhtiö on pyrkinyt turvaamaan omat hankintansa irrottautuessaan Graetz Holtechnikistä". Sitä paitsi vastaaja oli todennut, että Saksan hallitus olisi "yksipuolisesti" esittänyt taloudellisen tuen Graetz Holztechnikin "liikevaihtotakuuksi". Kuitenkin Graetz Holztechnik oli itse määritellyt taloudellisen tuen liikevaihtotakuuksi, mikä sitä paitsi ilmenee sen 24.2.1995 päivätystä kirjeestä.

181 Saksan liittotasavalta korostaa vastanneensa kyseisten yrittäjien käyttäytymistä koskeviin komission tiedonsaantipyyntöihin niin täydellisesti kuin mahdollista, kun otetaan huomioon, että yksityisillä yrityksillä ei ole velvollisuutta ilmoittaa investointisuunnitelmistaan Baijerin osavaltiolle tai liittotasavallan hallitukselle.

182 Lisäksi päätelmään, että tässä tapauksessa ei ole kyse valtiontuesta, riittää Saksan liittotasavallan mukaan, että todetaan, että yksityisen sijoittajan taloudellinen asema ja hänen toimintansa perusteet ovat samanlaiset kuin julkisen vallan kyseisen yksikön taloudellinen asema ja sen toiminnan perusteet (edellä 76 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 13 kohta). Yleisesti ottaen ei liene kuitenkaan mahdollista, että olisi löydettävissä julkisen vallan kyseisen yksikön aseman kanssa täysin samanlaista asemaa, etenkin kun otetaan huomioon julkisen vallan osakkuuksien laajuus ja määrä.

183 Vastaaja vaatii kyseisen väitteen hylkäämistä korostaen, että päätös 95/422/EHTY ei perustu riidanalaisiin esimerkkeihin, vaan Saksan hallituksen antamiin tietoihin.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

184 Vastaaja on esittänyt päätöksessä 95/422/EHTY yksityiskohtaisesti ne perusteet, joiden vuoksi Baijerin osavaltion käyttäytymistä ei voitu rinnastaa kantajien mainitsemien yrittäjien käyttäytymiseen. Etenkin vastaaja on korostanut päätöksen IV osassa, että missään Saksan hallituksen mainitsemassa esimerkissä yksityinen sijoittaja ei ole luopunut osuuksistaan saamatta siitä taloudellista etua, toisin kuin Baijerin osavaltio tässä tapauksessa. Viittaamalla tähän eroavuuteen vastaaja on osoittanut, että Baijerin osavaltion käyttäytyminen ei ollut rinnastettavissa mainittujen yrittäjien käyttäytymiseen. Vaikka oletettaisiinkin, että vastaaja olisi Saksan hallituksen antamien lyhyesti esitettyjen tietojen perusteella kuvannut kyseisten yrittäjien käyttäytymistä epätäydellisesti, kantajat tai Saksan liittotasavalta eivät ole osoittaneet, että tällä vajavaisuudella olisi ollut ratkaiseva vaikutus määriteltäessä lainat EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitetuksi tueksi.

185 Siten tämä toinen väite on hylättävä.

4. Vuonna 1988 tehdyn päätöksen virheellistä esittämistä päätöksessä 95/422/EHTY koskeva väite

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

— Väitteen asiallinen ratkaiseminen

186 Kantajat ja väliintulijana oleva Saksan liittotasavalta katsovat, että vuoden 1988 päätös esitetään päätöksessä 95/422/EHTY vääristellysti. Komissio totesi ensin mainitussa päätöksessä, että Baijerin osavaltion osakkuudesta Maxhütten toimintaa jatkavissa yrityksissä tehty suunnitelma, sellaisena kuin siitä sovittiin vuonna 1987 tehdyssä toiminnan jatkamissuunnitelmaa koskevassa puitesopimuksessa, ei sisältänyt valtiontukea.

187 Kyseisessä vuonna 1987 tehdyssä puitesopimuksessa sovittiin, että Baijerin osavaltio maksaa avustuksia aikaisemmasta toiminnasta johtuvien rasitteiden aiheuttamien kustannusten ("Altlasten") kattamiseksi. Riidanalainen 56 miljoonan DEM:n suuruinen avustus oli tarkoitettu juuri näiden kustannusten kattamiseen. Vuoden 1988 päätös koski juuri tätä avustusta, jonka vastaaja oli siten hyväksynyt.

188 Vastaaja vaatii kyseisen väitteen hylkäämistä todeten, että vuoden 1988 päätös ei koskenut aikaisemmasta toiminnasta johtuvien rasitteiden aiheuttamien kustannusten kattamiseen tarkoitettuja avustuksia.

— Asiakirjojen esittämistä koskeva pyyntö

189 Kantajat katsovat, että koska vastaaja kiistää aikaisemmasta toiminnasta johtuvien rasitteiden olleen vuonna 1988 tehdyn päätöksen perustana, sitä koskevat asiakirjat

on esitettävä oikeudelle. Siten kantajat pyytävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määrää työjärjestyksensä 64 ja 65 artiklan nojalla vastaajaa esittämään vuonna 1988 tehtyä päätöstä koskevat asiakirjansa.

190 Vastaaja katsoo, että kantajien pyyntöä ei ole hyväksyttävä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

— Väitteen asiallinen ratkaiseminen

191 Vuoden 1988 päätös ei sisällä mitään nimenomaista viittausta aikaisemmasta toiminnasta johtuviin rasitteisiin. Kuitenkin tämän päätöksen kohteena olleen, vuonna 1987 tehdyn puitesopimuksen 5.5 kohdassa on sovittu seuraavaa:

"Die Anlagen werden altlastenfrei übernommen. Soweit eine altlastenfreie Übertragung nicht möglich ist, wird der Freistaat sicherstellen, daß NMH von den sich daraus ergebenden Verpflichtungen wirtschaftlich nicht betroffen wird." ("Tuotantolaitokset luovutetaan vapaina aikaisemmasta toiminnasta johtuvista rasitteista. Milloin tämä ei ole mahdollista, Baijerin osavaltio huolehtii siitä, että NMH ei joudu vastaamaan niistä johtuvista velvoitteista.")

192 Koska vuonna 1987 tehty puitesopimus, mukaan lukien sen 5.5 kohta, tutkittiin kokonaisuudessaan vuonna 1988 tehtyyn päätökseen johtaneessa menettelyssä ja koska vastaaja on itse myöntänyt tutkineensa kysymyksen aikaisemmasta toiminnasta johtuvista rasitteista, vastaajan väitettä, jonka mukaan vuoden 1988 päätös ei olisi koskenut aikaisempaa toimintaa, ei ole hyväksyttävä.

193 Koska kyseinen puitesopimus koskee Baijerin osavaltion sitoumuksia vuosina 1987 ja 1988, vuoden 1988 päätös ei kuitenkaan kata Baijerin osavaltion NMH:lle myöhemmin antamaa rahoitusta, muun muassa 27.1.1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti maksettua 56 miljoonan DEM:n suuruista avustusta (ks. edellä 15 kohta).

194 Sitä paitsi Saksan hallituksen 16.5.1994 päivätyn ilmoituksen 2 kohdasta sekä 4.11.1987 pidetyn Baijerin osavaltion ministerineuvoston kokouksen pöytäkirjasta ilmenee Maxhütten tilanteen osalta (11 kohta), että aikaisemmasta toiminnasta johtuvilla rasitteilla tarkoitetaan kustannuksia, jotka johtuvat ympäristönsuojelusta sekä ilmanpuhtauteen, meluntorjuntaan ja pohjaveden suojelemiseen liittyvistä saneeraustoimenpiteistä.

195 Siten kantajan väite, jonka mukaan riidanalainen 56 miljoonan DEM:n suuruinen avustus olisi hyväksytty vuoden 1988 päätöksellä, on hylättävä.

196 Vaikka oletettaisiinkin, että kyseisen päätöksen virheellistä esittämistä koskeva kantajan väite olisi perusteltu, tällä virheellä ei olisi kuitenkaan mitään vaikutusta päätökseen 95/422/EHTY, eikä se siten voisi johtaa tämän päätöksen kumoamiseen. Näin ollen kyseinen väite on hylättävä.

— Asiakirjojen esittämistä koskeva pyyntö

197 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo saaneensa jo esitetyistä oikeudenkäyntiasiakirjoista riittävästi selvitystä, joten vuoden 1988 päätöstä koskevia asiakirjoja ei edellä (191—195 kohta) esitetty huomioon ottaen ole määrättävä esitettäviksi.

5. NMH:n entisten yksityisten osakkaiden yhtiöstä luopumiseen liittyvien seikkojen virheellistä esittämistä päätöksessä 95/422/EHTY koskeva väite

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

198 Kantajat katsovat Saksan liittotasavallan tukemina, että päätös 95/422/EHTY perustuu tosiseikkojen virheelliseen esittämiseen, sillä siinä väitetään, että NMH:n entiset yksityiset osakkaat (Krupp Stahl, Thyssen Stahl ja Klöckner Stahl) eivät olisi tehneet mitään maksusuorituksia luopuessaan yhtiöstä. Päätöksessä ei mainita, että kyseiset osakkaat maksoivat "negatiivisen kauppahinnan" myöntämällä NMH:lle myöhemmin lainoja (liittotasavallan hallituksen 16.5.1994 ja 15.7.1994 päivätyt ilmoitukset). Päästäkseen yhtiöstä eroon kyseiset osakkaat nimittäin luovuttivat kyseisiä lainoja koskevat saatavansa kolmanneksella niiden arvosta sitä vastaan, että NMH lupasi maksaa lainat takaisin kokonaisuudessaan, mikäli yhtiön taloudellinen tilanne myöhemmin parantuisi.

199 Saksan liittotasavalta lisää, että Baijerin osavaltio oli NMH:n enemmistöosakkaana osuuksia luovutettaessa eri asemassa kuin vähemmistöosakkaina olevat yksityiset sijoittajat. Koska yksityisten sijoittajien osuus NMH:n yhtiöpääomasta oli vähäinen ja koska NMH oli niiden kilpailija niiden päätoiminta-alueella, kyseiset yksityiset sijoittajat eivät osallistuneet yrityksen ostajan etsintään eivätkä NMH:ta koskevan kokonaisvaltaisen taloudellisen suunnitelman laatimiseen. Näistä eroista huolimatta vastaaja oli arvioinut riidanalaisia suorituksia virheellisesti järkevään yksityiseen sijoittajaan perustuvaan arviointiperusteeseen nähden kyseisten vähemmistöosakkaiden käyttäytymisen perusteella.

200 Vastaaja huomauttaa, että se tapa, jolla entisten yksityisten osakkaiden yhtiöstä luopumiseen liittyvät tosiseikat esitetään päätöksessä 95/422/EHTY (IV osan 5 kohta), vastaa Saksan hallituksen 16.5.1994 päivätyssä ilmoituksessa olevaa esitystapaa. Vastaajalle ei ollut missään vaiheessa ilmoitettu entisten osakkaiden mahdollisista lisäsuorituksista. Tämän vuoksi kantajien ja Saksan hallituksen jälkikäteen esittämää väitettä ei voida ottaa huomioon.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

201 Saksan hallituksen 16.5.1994 ja 15.7.1994 päivätyt kirjeet osoittavat, että Baijerin osavaltio antoi NMH:n entisille yksityisille osakkaille luvan myydä osuutensa yhtiössä 30.6.1993 (Klöckner) ja 21.3.1994 (Thyssen ja Krupp). Ne myivätkin osuutensa symbolisella 1 DEM:n kauppahinnalla. Samalla entisten osakkaiden kesä/heinäkuussa 1992 myöntämistä lainoista johtuvat saatavat luovutettiin Aicher-konsernille edullisesti.

202 Tästä ilmenee, että niiden tapahtumien välillä, kun entiset yksityiset osakkaat vuonna 1992 myönsivät lainoja ja vuonna 1993 myivät osuutensa, on näin ollen yksi vuosi. Kantajat eivät ole näyttäneet näiden kahden tapahtuman liittyneen sillä tavoin toisiinsa, että sen perusteella voitaisiin katsoa, että entiset yksityiset osakkaat olisivat luopuneet yhtiöstä rahasuoritusta vastaan.

203 Saksan liittotasavallan väitettä ei voida hyväksyä. Edellä on jo todettu (ks. 114 kohta), että vaikka Baijerin osavaltio olisikin ollut NMH:n enemmistöosakas, vastaaja ei ole ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä katsoessaan, että sijoittajana Baijerin osavaltion intressissä oli ryhtyä kannattaviin toimiin eli pyrkiä maksimoimaan sijoituksensa tuotto kenen tahansa yksityisen markkinataloussijoittajan ja etenkin muiden osakkaiden tavoin. Lisäksi tavanomaisen asiantunteva yksityinen sijoittaja, joka myöntää lainan yhtiölle, jonka osakkaana se on, valvoo sitä tarkemmin lainanannosta saatavaa tuottoa mitä suurempi sen osuus kyseisen yhtiön yhtiöpääomasta on. Kantajat eivät ole myöskään osoittaneet, minkä vuoksi niiden väite, jonka mukaan NMH kilpaili vähemmistöosakkaiden kanssa niiden päätoiminta-alueella, ei olisi koskenut näiden osakkaiden osallistumista NMH:n toiminnan jatkamiseen vuonna 1990 ja vuoden 1992 ja vuoden 1994 alun välisenä aikana myönnettyjä lainoja. Vaikka tähän olisikin jokin syy, asiakirjoista ei ilmene, että vastaaja olisi saanut siitä tiedon.

204 Näin ollen ei voida väittää, että vastaaja olisi ilmeisesti jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa, entisten yksityisten osakkaiden yhtiöstä luopumiseen liittyvää oikeussääntöä. Vaikka kyseiseen toimenpiteeseen liittyvät seikat olisikin esitetty epätäydellisesti, kantajat eivät ole kuitenkaan osoittaneet, että tämä epätäydellisyys olisi vaikuttanut ratkaisevasti päätökseen 95/422/EHTY.

205 Siten neljäs väite on hylättävä.

Päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY tai niissä määrätyn lainojen takaisinmaksuvelvollisuuden lykkäämisestä kieltäytymistä sekä oikeussuojaperiaatteen loukkaamista ja perusteluvelvollisuuden rikkomista koskeva kolmannen kanneperusteen toinen osa (väitteet esitetty vain asioissa T-2/96 ja T-97/96)

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

206 Kantajana oleva NMH moittii vastaajaa siitä, että se ei ollut lykännyt lainoja koskevan päätöksen tekemistä (päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY 1 artikla) eikä tuen palauttamisvaatimusta (kyseisten päätösten 2 artikla) siihen asti, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja yhteisöjen tuomioistuin ratkaisevat päätöksestä 95/422/EHTY nostetut kanteet. Kun otetaan huomioon taloudellista tukea koskevan ensimmäisen menettelyn ja lainoja koskevien kahden muun menettelyn välinen asiallinen yhteys, ensimmäisen menettelyn päättyminen NMH:n kannalta myönteiseen tuomioistuinratkaisuun olisi poistanut kahdelta muulta menettelyltä kohteen.

207 Lisäksi tueksi katsotun suorituksen välitön palauttaminen, josta määrätään päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY 2 artiklassa, johtaisi NMH:n ylivelkaantumiseen ja siten sen konkurssiin. Kyseisten päätösten perustelut, jotka ovat aivan liian yleisluonteisia ja riittämättömiä, estävät kantajaa saamasta tehokasta oikeussuojaa.

208 Vastaaja ja Yhdistynyt kuningaskunta vaativat kolmannen kanneperusteen toisen osan hylkäämistä. Vastaaja korostaa selvittäneensä päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY V osassa yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi tuen palauttamista koskevan päätöksen tekemisen lykkääminen ei ollut sen mukaan perusteltua.

209 Yhdistynyt kuningaskunta huomauttaa, että tukea ei voida myöntää, ennen kuin se on ilmoitettu ja hyväksytty viidennen terästukisäännöstön 2—5 artiklan mukaisesti. Yhdistynyt kuningaskunta lisää, että vaikka kantajan kanne olisi menestynyt asiassa T-129/95, vastaaja ei olisi ollut velvollinen lykkäämään lainoja koskevien muiden päätösten tekemistä. Sitä paitsi yhteisöjen tuomioistuimen presidentti hylkäsi edellä 50 kohdassa mainitussa asiassa Saksa vastaan komissio antamassaan määräyksessä (ks. määräyksen 79 kohta) kantajien vaatimuksen lykkäämisestä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

210 Kantajana oleva NMH on esittänyt kolmannen kanneperusteen toisen osan osalta pääasiassa kaksi erilaista väitettä, joista toinen koskee päätöksissä 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY määrätyn tuen palauttamisvelvollisuuden lykkäämisestä kieltäytymistä ja toinen perustelujen puutteellisuutta.

211 Ensimmäisen väitteen osalta on huomattava, että yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen saajan on periaatteessa palautettava tuki. Tuensaaja ei voi hyötyä siitä, että jäsenvaltio on myöntänyt sille julkisia varoja vastoin EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiä ja viidettä terästukisäännöstöä. Määräys tuen välittömästä palauttamisesta on siten terästeollisuusalan ankaran tukia koskevan sääntelyn soveltamisen väistämätön seuraus, vaikka se johtaisikin tuen saaneen yrityksen konkurssiin.

212 EHTY:n perustamissopimuksen määräyksissä tai viidennessä terästukisäännöstössä ei anneta komissiolle oikeutta lykätä tuen palauttamismääräyksen täytäntöönpanoa. EHTY:n perustamissopimuksen 39 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että edes yhteisön tuomioistuimen käsiteltävinä olevilla kanteilla ei ole lykkäävää vaikutusta.

213 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on edellä 50 kohdassa mainitussa asiassa Saksa vastaan komissio antamassaan määräyksessä todennut, että välitoimena vaadittua täytäntöönpanon lykkäämistä ei voida myöntää sillä perusteella, että näin voitaisiin välttää vahinko, joka saattaisi olla varma ja joka vaikuttaa terästeollisuuden alan ankaran tukijärjestelmän soveltamisen väistämättömältä seuraukselta, sillä tukijärjestelmän tarkoituksena on nimenomaisesti estää — juuri kilpailukykyisten yritysten toiminnan suojelemiseksi — kilpailun kannalta erityisen vahingolliset seuraukset, jotka aiheutuvat sellaisten yritysten toiminnan keinotekoisesta ylläpitämisestä, jotka eivät voisi selviytyä tavanomaisissa markkinaolosuhteissa (määräyksen 80 kohta).

214 Näin ollen kantajan esittämä ensimmäinen väite ei ole perusteltu.

215 Perustelujen väitetyn puutteellisuuden osalta on korostettava, että tuen palauttamismääräyksen perusteet esitetään päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY V osassa. Nämä perustelut riittävät selvittämään kantajalle ne syyt, joiden vuoksi tuen palauttamismääräystä ei lykätty.

216 Tästä seuraa, että kolmannen kanneperusteen toinen osa on hylättävä kokonaisuudessaan.

Menettelyjen lainvastaista erottamista toisistaan koskeva kolmannen kanneperusteen kolmas osa (väitteet esitetty vain asioissa T-2/96 ja T-97/96)

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

217 Kantajana oleva NMH väittää, että NMH:n yksityistämistä ja lainojen myöntämistä koskevat kolme menettelyä liittyvät asiallisesti toisiinsa. Aloittaessaan kolme erillistä menettelyä vastaaja on erotellut keinotekoisesti toisistaan tosiseikat, joita olisi johdonmukaisesti pitänyt käsitellä yhdessä. Siten vastaaja on tehnyt menettelyvirheen.

218 Vastaaja ja Yhdistynyt kuningaskunta kiistävät kyseisen väitteen ja vaativat sen hylkäämistä

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

219 Vastaajalla ei ole EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiin tai viidenteen terästukisäännöstöön perustuvaa velvollisuutta käsitellä esillä olevia asioita yhdessä ja samassa menettelyssä.

220 Esillä olevissa asioissa on kyse yhtäältä NMH:n yksityistämissuunnitelman yhteydessä maksettaviksi suunniteltuista taloudellisista tuista, jotka Saksan hallitus ilmoitti komissiolle 16.5.1994, ja toisaalta Baijerin osavaltion NMH:lle vuosien 1993 ja 1995 välisenä aikana myöntämistä lainoista, joita ei ilmoitettu komissiolle ennen niiden myöntämistä. Tarkemmin sanottuna kyseisten lainojen ensimmäisten erien nostamisesta ilmoitettiin komissiolle vasta 15.7.1994 ja 28.9.1994, eli sen jälkeen kun päätöksen 95/422/EHTY tekemiseen johtanut menettely oli jo aloitettu, ja lainojen neljän viimeisen erän nostamisesta ilmoitettiin vasta sen jälkeen, kun päätöksen 96/178/EHTY tekemiseen johtanut menettely oli jo aloitettu.

221 Tästä seuraa, että kyseisten toimien luonne ja ehdot eroavat toisistaan samoin kuin niiden toteuttamisajankohdat. Sitä paitsi vastaaja ei päätöksen 95/422/EHTY tekemiseen johtanutta menettelyä aloittaessaan tiennyt kahden myöhemmin tehdyn päätöksen kohteena olevista rahoitustoimista. Se ei näin ollen olisi voinut tutkia niitä yhdessä ja samassa menettelyssä.

222 Siten kolmannen kanneperusteen kolmas osa on hylättävä perusteettomana.

D *Puolustautumisoikeuksien rikkomista koskeva neljäs kanneperuste*

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut

223 Asiassa T-129/95 kantajat väittävät vastaajan rikkoneen sekä kantajien että Saksan hallituksen puolustautumisoikeuksia epäämällä niiltä oikeuden lausua käsityksensä vastaajan kannasta, jonka mukaan Baijerin osavaltion tekemä suoritus oli katsottava avustukseksi, jonka takaisinmaksamisesta ei ollut toiveita. Kantajat eivät olleet voineet odottaa tällaista arviota, sillä ensinnäkin menettelyn aloittamista koskevassa tiedonannossa mainittiin NMH: hon tehty pääomasijoitus ja toiseksi komission virkamiehet olivat todenneet komission toimivaltaisen jäsenen ja Baijerin talousministerin välisessä kokouksessa, että suorituksen muodolla ei ollut merkitystä. Kantajat viittaavat väitteensä tueksi asiassa C-135/92, Fiskano vastaan komissio, 29.6.1994 annettuun tuomioon (Kok. 1994, s. I-2885, 39 kohta) ja yhdistetyissä asioissa T-39/92 ja T-40/92, CB ja Europay vastaan komissio, 23.2.1994 annettuun tuomioon (Kok. 1994, s. II-49, 48 kohta).

224 Kantajana oleva NMH väittää asioissa T-2/96 ja T-97/96, että vastaaja on velvollinen kuulemaan sitä menettelyssä, joka voi johtaa yrityksen konkurssiin. Tämä periaate on tärkeä etenkin silloin, kun tuomioistuimessa tapahtuvaa valvontaa on rajoitettu EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetulla tavalla.

225 Sitä paitsi vastaaja on ainoastaan julkaissut *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* menettelyä koskevan tiedonannon antamatta kantajille tietoa sille vastaisten väitteiden täydellisestä sisällöstä.

226 Vastaaja vaatii kanneperusteen hylkäämistä. Vastaaja katsoo nimittäin noudattaneensa viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 1 kohtaa ja antaneensa Saksan hallitukselle mahdollisuuden lausua kaikista niistä tosiasiakysymyksistä ja oikeudellisista kysymyksistä, jotka otettiin huomioon Saksan hallituksen ja Baijerin osavaltion vastaajalle esittämien tietojen yhteydessä.

227 Niillä yrityksillä, joita tämän säännöksen nojalla aloitettu menettely koskee, on ainoastaan oikeus esittää huomautuksensa menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä. Vain kyseessä olevalla jäsenvaltiolla, jolle päätös yksinomaisesti osoitetaan, on oikeus tulla kuulluksi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

228 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kaikissa sellaisissa yksityistä oikeussubjektia vastaan aloitetuissa menettelyissä, jotka voivat johtaa sille vastaiseen toimenpiteeseen, on yhteisön oikeuden perusperiaate, jota on noudatettava ilman erityissäännöstäkin (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, 29—31 kohta; edellä 76 kohdassa mainittu asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 28 kohta ja asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, 46 kohta).

229 Viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraavaa: "Jos komissio pyydettyään asianosaisilta lausunnot toteaa, että jokin tuki ei ole tämän päätöksen määräysten mukainen, se ilmoittaa päätöksestään asianomaiselle jäsenvaltiolle."

230 Kyseisen artiklan sanamuodosta tai muusta valtiontukea koskevasta säännöksestä tai määräyksestä tai yhteisön oikeuskäytännöstä ei ilmene, että komissio olisi velvollinen kuulemaan valtion varoista tukea saavaa siitä oikeudellisesta arvioinnista, jonka se tekee näiden varojen myöntämisestä.

231 Niistä ei myöskään ilmene, että pyydettyään asianomaiselta jäsenvaltiolta lausunnon komission olisi ilmoitettava sille näkökantansa ennen päätöksen tekemistä. Vaikka tällainen velvollisuus olisikin olemassa, asianomaisilla yrityksillä ei olisi kuitenkaan sen perusteella oikeutta tulla kuulluksi. Edellä 223 kohdassa mainituissa asioissa Fiskano vastaan komissio sekä CB ja Europay vastaan komissio, joihin kantajat viittaavat kanneperusteensa tueksi, yrityksille ja yritysten yhteenliittymille annetaan menettelyissä, jotka voivat johtaa seuraamusten määräämiseen, ainoastaan oikeus lausua käsityksensä komission esittämien tosiseikkojen ja väitteiden oikeellisuudesta ja merkityksellisyydestä.

232 Kantajat eivät voi moittia vastaajaa siitä, että se on ilmoittanut asiasta kantajille ainoastaan julkaisemalla *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* tiedonannon viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn aloittamisesta. EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohtaa koskevasta oikeuskäytännöstä ilmenee, että tässä määräyksessä ei edellytetä ilmoituksen olevan henkilökohtainen ja että määräyksen ainoa tarkoitus on velvoittaa komissio toimimaan siten, että kaikille niille, joita asia mahdollisesti koskee, ilmoitetaan menettelyn aloittamisesta ja annetaan mahdollisuus esittää huomautuksensa asiassa. Näin ollen *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistu tiedonanto on asianmukainen ja riittävä keino menettelyn aloittamisen saattamiseksi kaikkien niiden tietoon, joita asia koskee (edellä 131 kohdassa mainittu asia Intermills v. komissio, tuomion 17 kohta). Koska viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan tarkoitus on sama kuin EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan ja koska yksityisille oikeussubjekteille ei ensin mainitun säännöksen sanamuodon mukaan anneta oikeutta saada henkilökohtaista ilmoitusta, tätä säännöstä on tulkittava siten, että menettelyn aloittamista koskevan tiedonannon julkaiseminen *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* on riittävää.

233 Tässä tapauksessa kantajilla on ollut mahdollisuus esittää huomautuksensa huomioon otetuista tosiseikoista sekä kyseisen menettelyn aloittamistiedonannossa esitetyistä vastaajan arvioista, vaikka ne eivät ole käyttäneetkään tätä mahdollisuutta hyväkseen.

234 Lisäksi asian asiakirja-aineistosta ilmenee (ks. edellä 29—32 kohta, 35—37 kohta ja 40—42 kohta), että Saksan hallitusta on kuultu asianmukaisesti, joten myös sen puolustautumisoikeuksia on kunnioitettu.

235 Tästä seuraa, että päätös 95/422/EHTY, päätös 96/178/EHTY ja päätös 96/484/EHTY eivät ole lainvastaisia sillä perusteella, että puolustautumisoikeuksia olisi loukattu.

236 Neljäs kanneperuste on siten hylättävä.

E *Päätelmä*

237 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanneperusteet on hylättävä kaikilta osin. Koska kantajat eivät ole osoittaneet, että riidanalaiset päätökset olisivat lainvastaisia, nyt käsiteltävinä olevat kumoamiskanteet on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

238 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian ja vastaaja on vaatinut kantajien velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, kantajat on velvoitettava omista kuluista vastaamisen lisäksi korvaaman vastaajan oikeudenkäyntikulut.

239 Työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot ja toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Väliintulijoina olevien Saksan liittotasavallan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan on siis vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Pyyntö luottamuksellisesta käsittelystä hylätään.

2) Pyyntö saada tutustua 1.8.1988 tehtyä komission päätöstä koskeviin asiakirjoihin hylätään.

3) Kanteet yhdistetyissä asioissa T-129/95, T-2/96 ja T-97/96 hylätään.

4) Kantajien on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut.

5) Saksan liittotasavallan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan on kummankin vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Azizi García-Valdecasas Moura Ramos

Jaeger Mengozzi

Julistettiin Luxemburgissa 21 päivänä tammikuuta 1999.

H. Jung J. Azizi

kirjaaja laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja

Sisällys

Sovellettavat oikeussäännöt ..... II - 23

Asian tosiseikasto ..... II - 26

Taustaa ..... II - 26

1. Kantajana olevan Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH -nimisen yhtiön perustaminen ..... II - 26

2. Baijerin osavaltion osakkuus NMH:ssa ja Lech-Stahlwerke GmbH:ssa ..... II - 27

3. NMH:n yksityistämissuunnitelma ..... II - 28

4. NMH:lle myönnetyt lainat ..... II - 30

Hallinnollinen menettely ..... II - 32

1. NMH:n yksityistämisen yhteydessä suunniteltuja rahoitustoimia koskeva menettely (asia T-129/95) ..... II - 32

2. Maaliskuun 1993 ja elokuun 1994 välisenä aikana myönnettyjä lainoja koskeva menettely (asia T-2/96) ..... II - 34

3. Heinäkuun 1994 ja maaliskuun 1995 välisenä aikana myönnettyjä lainoja koskeva menettely (asia T-97/96) ..... II - 35

Oikeudenkäyntimenettely ..... II - 36

Asia T-129/95 ..... II - 36

Asia T-2/96 ..... II - 36

Asia T-97/96 ..... II - 37

Yhdistetyt asiat T-129/95, T-2/96 ja T-97/96 ..... II - 38

Asianosaisten ja väliintulijoiden vaatimukset ..... II - 39

Pääasia ..... II - 41

A EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan rikkomista koskeva ensimmäinen kanneperuste ..... II - 42

Kantajien väitteet ja niiden perustelut ..... II - 42

1. Alustavia toteamuksia ..... II - 42

a) Yksityinen sijoittaja arviointiperusteena ..... II - 42

b) Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvasta arviointiperusteesta esitetyt väitteet ..... II - 43

— Kooltaan vastaava yksityinen sijoittaja ..... II - 43

— Samanlainen asema ..... II - 43

— Taloudelliset perusteet ja tuotto-odotukset ..... II - 43

2. Baijerin osavaltion NMH: hon ja LSW:hen tekemä pääomasijoitus ..... II - 45

3. Baijerin osavaltion 56 miljoonan DEM:n suuruinen investointiavustus NMH:lle (asia T-129/95) ..... II - 46

4. Baijerin osavaltion NMH:lle myöntämät lainat (asiat T-2/96 ja T-97/96) ..... II - 46

Vastaajan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan väitteet ja niiden perustelut ..... II - 48

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 48

1. Alustavia toteamuksia ..... II - 48

a) EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohta ..... II - 48

b) Komission viidettä terästukisäännöstöä soveltaessaan tekemien arviointien laillisuusvalvonta ..... II - 49

c) Yksityinen sijoittaja arviointiperusteena ..... II - 50

2. Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvan arviointiperusteen soveltaminen NMH: hon ja LSW:hen tehtyihin pääomasijoituksiin ..... II - 52

a) Samanlaisessa asemassa oleva vastaavankokoinen yksityinen sijoittaja ..... II - 52

b) Tuotto-odotukset ..... II - 53

c) Baijerin osavaltion imagon mahdollinen heikentyminen ..... II - 55

3. NMH:lle investointeihin annettu 56 miljoonan DEM:n tuki (asia T-129/95) ..... II - 56

4. Yksityisen sijoittajan käyttäytymiseen perustuvan arviointiperusteen soveltaminen Baijerin osavaltion myöntämiin lainoihin (asiat T-2/96 ja T-97/96) ..... II - 57

a) Lainojen katsominen valtiontueksi ..... II - 57

b) Viittaus Saksan rajavastuuyhtiölakiin ..... II - 58

c) Lainojen mahdollinen takaisinmaksaminen ..... II - 59

5. Päätelmä ..... II - 60

B Suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva toinen kanneperuste ..... II - 60

Kantajien väitteet ja niiden perustelut ..... II - 60

Vastaajan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan väitteet ja niiden perustelut ..... II - 61

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 61

1. De minimis -kriteerin soveltaminen valtiontukiin ..... II - 61

2. Väite, että komissiolla olisi velvollisuus määrätä tukien myöntämisedellytyksiä muutettaviksi pikemminkin kuin tukia palautettaviksi ..... II - 63

3. EHTY:n perustamissopimuksen 5 artiklan kolmas luetelmakohta ..... II - 64

4. Päätelmä ..... II - 64

C Olennaisten menettelymääräysten rikkomista koskeva kolmas kanneperuste ..... II - 64

Useiden tosiseikkojen virheellistä esittämistä riidanalaisissa päätöksissä sekä tästä johtuvaa perustelujen puutteellisuutta koskeva kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa . II - 65

1. Alustavia toteamuksia ..... II - 65

2. Suunniteltujen taloudellisten tukien virheellistä esittämistä koskeva väite ..... II - 66

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 66

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 67

— Asia T-129/95 ..... II - 67

— Asiat T-2/96 ja T-97/96 ..... II - 68

— Päätelmä ..... II - 69

3. Yrittäjien käyttäytymistä koskevien Saksan hallituksen kuvaamien esimerkkien virheellistä esittämistä päätöksessä 95/422/EHTY koskeva väite ja pyyntö näihin esimerkkeihin sisältyvien tietojen luottamuksellisesta käsittelystä ..... II - 69

Luottamuksellista käsittelyä koskeva pyyntö ..... II - 69

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut ..... II - 69

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 70

Väitteen asiallinen ratkaiseminen ..... II - 70

— Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 70

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 72

4. Vuonna 1988 tehdyn päätöksen virheellistä esittämistä päätöksessä 95/422/EHTY koskeva väite ..... II - 73

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 73

— Väitteen asiallinen ratkaiseminen ..... II - 73

— Asiakirjojen esittämistä koskeva pyyntö ..... II - 73

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 74

— Väitteen asiallinen ratkaiseminen ..... II - 74

— Asiakirjojen esittämistä koskeva pyyntö ..... II - 75

5. NMH:n entisten yksityisten osakkaiden yhtiöstä luopumiseen liittyvien seikkojen virheellistä esittämistä päätöksessä 95/422/EHTY koskeva väite ..... II - 76

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 76

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 77

Päätösten 96/178/EHTY ja 96/484/EHTY tai niissä määrätyn lainojen takaisinmaksuvelvollisuuden lykkäämisestä kieltäytymistä sekä oikeussuojaperiaatteen loukkaamista ja perusteluvelvollisuuden rikkomista koskeva kolmannen kanneperusteen toinen osa ..... II - 78

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 78

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 79

Menettelyjen lainvastaista erottamista toisistaan koskeva kolmannen kanneperusteen kolmas osa ..... II - 81

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 81

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 81

D Puolustautumisoikeuksien rikkomista koskeva neljäs kanneperuste ..... II - 82

Asianosaisten ja väliintulijoiden väitteet ja niiden perustelut ..... II - 82

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 83

E Päätelmä ..... II - 85

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 86